

Univerzita Karlova v Praze
Filozofická fakulta
Katedra pomocných věd historických a archivního studia

Bakalářská práce
Studijní obor: Pomocné vědy historické a archivní studia

Alice Šímová

Časopis Národního muzea,
kulturně-historické periodikum a jeho přínos

Journal of the National Museum,
culturally-historical periodical and its benefit

Tato studie by nevznikla bez laskavého přispění PhDr. Kláry Woitschové, Ph.D., vedoucí mé bakalářské práce. Tímto bych jí chtěla na tomto místě poděkovat za více než užitečné rady a pomoc, bez které by tato bakalářská práce s těžší mohla vzniknout.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne

Abstrakt

Časopis Národního muzea je našim nejstarším, nepřetržitě vycházejícím vědeckým periodikem. V jeho historii nalezneme mnoho významných osobností své doby, podílejících se na jeho vzniku a úspěšném pokračování. Reprezentuje i jednu z předních českých vědeckých institucí, Národní muzeum.

Autorka se v této studii zabývá vývojem významného českého vědeckého periodika, *Časopisem Národního muzea*. Na základě pramenů sestavila bibliografické zpracování jeho obsahu a v studii podtrhla významné momenty v jeho historii. Pokusí se přiblížit a představit osoby, které toto periodikum vedly a přispívaly na jeho stránky. Cílem práce je podat přehled historie tohoto periodika, který by mohl pomoci i ostatním badatelům, zabývajícím se touto tematikou.

Klíčová slova: Časopis Národního muzea, Národní muzeum, Matice česká, František Palacký

Journal of the National Muzeum is our oldest, still printed scientific magazine. We can find out in its history many of well-know personalities of 19th centruy, dealing on its start and leading to bright future. It also representes one of the oldest czech scientific institutions, the National Muzeum.

Author descibes development of important czech scientific periodical, Journal of the National Muzeum. Based on source she presents bibliografical view and accents significants moments in its history. She's trying to describe and to introduce personalities, which have lead this periodical and its authors. Her goal is to represent history of this periodical, which can help other reaserchers with similar thema.

Keywords: Journal of the National Muzeum, National Muzeum, Matice česká, František Palacký

Obsah

Úvod.....	6
1. Periodika, jejich význam pro historiografii a metody jejich zpřístupňování.....	8
1.1. Bibliografické zpracování Časopisu Národního muzea.....	9
2. Krátký exkurz do historie periodik, především vědeckých.....	11
3. Vývoj historie Národního muzea.....	15
4. Česká muzeologie po roce 1919 a její orgány.....	20
5. 1. Počátky Časopisu Národního muzea.....	22
5. 2. Časopis Národního muzea od redakce Pavla Josefa Šafaříka až do období německé okupace.....	26
5. 3. Časopis Národního muzea po roce 1945.....	30
6. Redaktoři Časopisu Národního muzea od roku 1946 do roku 2013.....	32
6. 1. Redaktoři Časopisu Národního muzea v období let 1946 a 1947.....	32
6. 1. 1. Miloslav Novotný.....	32
6. 1. 2. Prof. PhDr. Bedřich Svoboda, DrSc.....	33
6. 1. 3. Prof. Václav Vojtíšek.....	33
6. 2. Redaktoři Časopisu Národního muzea v období let 1948 až 1956.....	34
6. 2. 1. PhDr. Vladimír Denkstein, DrSc.....	34
6. 2. 2. Dr. Zoroslava Drobná.....	35
6. 3. Redakce Časopisu Národního muzea v období let 1957 až 1961.....	35
6. 3. 1. PhDr. Rudolf Turek, DrSc.....	36
6. 4. Redakce Časopisu Národního muzea v období let 1962 až 1967 a 1971 až 1972.....	36
6. 5. Redakce časopisu pro období 1968 až 1970 a 1973 až 1986.....	37
6. 5. 1. Dagmar Stará.....	37
6. 6. Redakce Časopisu Národního muzea pro období let 1987 až 2010.....	38
6. 6. 1. Prof. PhDr. Jaroslav Čechura, DrSc.....	38
6. 7. Redakce Časopisu Národního muzea pro období let 2011 až 2013.....	38
6. 7. 1. PhDr. Klára Woitschová, Ph.D.....	39
Závěr.....	40
Seznam použité literatury a odborných pramenů.....	41
Odborné prameny:.....	41
Odborná literatura:.....	41

Úvod

Ve své práci se budu zabývat historií významného českého periodika, *Časopisu Národního muzea*, speciálně jeho *Historické části*. Mým záměrem bude ukázat na jeho historii a obsahu, jak důležité je vydávání studií kratšího rozsahu, které nemají možnost vyjít jako samostatné publikace. Krátké studie, či články mohou reflektovat a glosovat momentální situaci na „poli“ historického bádání daleko rychleji a efektivněji než je tomu v případě klasických publikací.

Časopis Národního muzea vychází nepřetržitě od roku 1827 a jedná se o první české vědecké periodikum na našem území. Časopis má tedy velice dlouhou a zajímavou historii, ve své práci bych ale ráda reflektovala až období od roku 1945 do roku 2013. Dosavadní bibliografické zpracování rozebírám podrobněji v první kapitole.

Studie a statě, které můžeme na stránkách časopisu najít, se zabývají nejrůznějšími tématy z nepřeberné škály humanitních oborů, hlavně historiografických. Časopis je pro větší přehlednost od svých počátků rozdělen do několika kategorií, dle toho, čím se dané statě zabývají. V nejstarší době se toto rozdělení značně lišilo, hlavně díky vlivu národního obrození na osobnosti vydávající a starající se o program a zaměření časopisu. Jednotlivé články v Časopise zpracovávají důležité historické otázky dané doby a reflektují té době poplatný objem historického poznání, který se samozřejmě rychle vyvíjí. Dále zde nalezneme rubriku Jubilea, která se věnuje slavným osobnostem české historiografie, kteří se dožívají určitého významného životního data. In memoriam je naopak rubrika, která vzpomíná na ty osobnosti české historiografie, které už bohužel nejsou mezi námi. Mezi další rubriky se zařazují ty články, které se zabývají muzejnictvím, dále zde máme Zprávy z Národního muzea a v neposlední řadě zde také nalezneme rubriku Literatura, která nás informuje formou recenzí o nových knižních titulech, zabývajících se historiografickou tematikou.

Pro svou práci jsem využívala zejména pramenů vyskytujících se v Časopise. Jde o jednotlivé editorially, které přináší informace okolo dění v redakci Časopisu, či přinášejí informace o Muzeu jako instituci.

Nejpřehlednější publikací o historii Národního muzea, ovšem dovedenou jen do konce Šternberkova období, je dosud nepřekonaná studie Josefa Hanuše, *Národní muzeum a naše obrození*. (Hanuš, 1923) Podrobné informace o historii Časopisu a jeho osudech sledují i jednotlivé články v tomto periodiku. Přehled použité literatury a odborných pramenů, které jsem ke své práci využívala, je k nalezení na konci této studie.

Časopis za dobu své historie změnil několikrát svůj název. V mé práci používám označení Časopis Národního muzea, či zkráceně Časopis. Změny názvu uvádím v Příloze č. 1.

1. Periodika, jejich význam pro historiografii a metody jejich zpřístupňování

Noviny a časopisy jsou vedle knižního a soudobého rukopisného materiálu dalším, velice důležitým pramenem pro historické poznání.¹ V minulosti měly noviny a časopisy daleko větší vliv na společnost než v dnešní době. Sloužily pro šíření informací nejenom politického života, ale i kulturního a po vzniku vědeckých periodik i vědeckého a technického.

Pro studium periodik se hojně využívá sestavování časopiseckých bibliografií, které, podle určitých pravidel, dávají přehled o jednotlivých periodikách vycházejících na našem území v určité době. Či mohou být zaměřeny na jeden určitý typ periodika či novin. Informace, které bibliografie obecně podávají, mají několik funkcí. Bibliografické informace slouží nejenom k identifikaci, deskripci a interpretaci objektů kultury, ale i k jejich účelné evidenci, selekci a nakonec k propagaci daného objektu.² Jejich největší přínos spatřujeme v zpřístupnění velkého množství materiálu pro bádání a celkovou evidenci jednotlivých časopiseckých jednotek, které by jinak nebyly přehledné a pro badatelskou práci z důvodu velkého rozsahu látky téměř nepřístupné. Jako jeden z prvních se začal zabývat a zpracovávat bibliografii novin a časopisů František Roubík.³ Ten ve svých publikacích uvádí místo vydání, datum, od kdy dané periodikum vychází a kdy zaniklo, periodicitu, dále připojil charakteristiku periodika dle jeho podtitulu a ideologické zaměření. Jména redaktorů, vydavatelů, nakladatelů a tiskařů jsou zde samozřejmě uvedena a v neposlední řadě nalezneme informace o výši nákladů a ceně výtisku.⁴ Pro větší přehlednost a snadné dohledání doplňuje i signatury zachovaných ročníků v hlavních pražských knihovnách.

Jednou z metod popisu periodik, je tzv. metoda *de visu*. Jedná se o metodu, která se snaží o popis každého jednotlivého výtisku periodika, majícího především odborný či politický charakter.⁵ Ovšem i tato metoda se neobejde bez důkladné pramenné kritiky. Metoda *de visu* zjišťuje pouze to, co vydavatelé předkládali veřejnosti, ale tyto údaje nemusí vždy souhlasit s obsahem daného periodika. Mohlo být i záměrem některé skutečnosti, jako např. jméno odpovědného redaktora, či majitele daného periodika nebo jeho periodicity, před

¹ LAISKE, Miroslav: *Časopisectví v Čechách 1650 – 1847: příspěvek k soupisu periodického tisku, zejména novin a časopisů*. Praha: Státní knihovna ČSR – Národní knihovna, 1959, str. 3.

² KÁBRT, Jiří: K problematice bibliografické informace a společenské funkce bibliografie. In: *Česká bibliografie, Sborník statí a materiálů*, sv. 14, Praha, 1977, str. 13.

³ ROUBÍK, František: *Časopisectvo v Čechách v letech 1848 – 1862*. Praha: Duch novin, 1930, s. 207.; *Bibliografie časopisectva v Čechách z let 1863 – 1895*. Praha: Česká akademie věd a umění, 1936, s. 319.

⁴ ŠIMEČEK, Zdeněk: Bibliografie novin a časopisů z hlediska historického. In: *Česká bibliografie, Sborník statí a materiálů*, sv. 2., Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1960, str. 45.

⁵ PASÁK, Tomáš: *Soupis legálních novin, časopisů a úředních věstníků v Českých zemích z let 1939 – 1945*. Praha: Univerzita Karlova, 1980, str. 13.

veřejností z rozličných důvodů utajit. Pro zamezení takovýchto neúplných informací je potřebné srovnávat informace uváděná v periodikách s údaji, které měly v minulosti dohled nad vydáváním tisku. Tím byly dle tiskového zákona z roku 1862 místodržitelství a nižší politické úřady, pražské policejní ředitelství a okresní hejtmanství pro oblast politické správy a jednotlivá státní zastupitelství a vrchní státní zastupitelství pro správu soudní.⁶ Další prameny, které můžeme při studium novin a periodik použít jsou registry jednotlivých redakcí a pak vlastní časopisecká produkce.⁷

1.1. Bibliografické zpracování Časopisu Národního muzea

Obsahu Časopisu Národního muzea se věnuje několik předchozích bibliografií. Václav Schulz sestavil a v roce 1877 vydal *Ukazatel k prvním padesáti ročníkům Časopisu Musea Království českého 1827 – 1876*. Ukazatel je veden podle věcného hlediska a není zde brán ohled na abecední pořádek jednotlivých příspěvků. Je rozdělen do čtyř oddílů: 1. Věcné rozdělení článků: A. Ze staré literatury; B. Z literatury novověké; C. Úvahy; 2. Abecední seznam spisovatelů, se vztahy k rejstříku věcnému; 3. Abecední seznam spisovatelů cizích, z jejichž spisů překlady umístěny v časopise jsou; 4. Jména spisovatelů, od nichž jinojazyčná sepsání do časopisu vložena. Ve druhém oddílu této publikace uvádí Schulz pro větší přehlednost i jména starších vydavatelů listů a listin. Schulz rozebírá ve svém Ukazateli rozvrstvení časopiseckých článků v jednotlivých obdobích. Zkoumá podíl starších literárních památek a nových studií za jednotlivá desetiletí. Z jeho údajů vyplývá, že podíl překladů starší literatury postupně mizí a roste větší počet novějších studií, aby byl zajištěn vyměřený objem časopisu.⁸ To samozřejmě souvisí se zaměřením a vedením Muzejníku, jak se Časopisu Národního muzea zkráceně říká, které podrobně popisují v jiné kapitole své práce.

Jednou z nejobsáhlejších je *Časopis Národního muzea 1827 – 1956*, kterou sestavil Pravoslav Kneidl, Mirko Svrček a na vzniku této publikace se podílela i Věra Břeňová. Pro svou rozsáhlost je daná problematika rozdělena do 10 kategorií: 1. Národní muzeum, Společnost Národního muzea, Matice česká, muzejní časopisy; 2. Vědecké ústavy, spolky, sdružení, organizace vědecké práce; 3. Biografie a bibliografie; 4. Filosofie, pedagogika, náboženství; 5. Umění; 6. Jazykověda a literární věda; 7. Dějiny; 8. Zeměpis a vlastivěda; 9. Přírodní vědy, matematika; 10. Různé. Jednotlivé kategorie jsou dále pro lepší přehlednost

⁶ ŠIMEČEK, Zdeněk: Bibliografie novin a časopisů z hlediska historického. In: *Česká bibliografie, Sborník statí a materiálů*, sv. 2., Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1960, str. 47-48.

⁷ ROUBÍK, František: Prameny k dějinám periodického tisku v Čechách. In: *Duch novin*, roč. III., č. 1, 1930, str. 231.

⁸ JIREČEK, Josef: (nemá název, začíná Časopis Musea království českého) In: SCHULZ, Václav: *Ukazatel k prvním padesáti ročníkům Časopisu Musea království českého 1827-1876*. Praha: Matice česká, 1877, str. 5-7.

rozděleny do užších věcných skupin. Jsou zde zachyceny všechny články, recenze i zprávy za celé zkoumané období. O dva roky později vyšel druhý svazek tohoto rejstříku, ten slouží jako jmenný rejstřík k prvnímu svazku, kdy uvádí v abecedním pořádku všechny záznamy. I na této publikaci pracoval Pravoslav Kneidl a podílela se Věra Břeňová. Jde o velmi dobře zpracovanou bibliografickou studii, která se snaží pojmut i starší dílčí rejstříky, které dříve v Muzejníku vycházely. Ovšem v úvodu stanovený program pro vydávání dalšího navazujícího rejstříku pro následujících deset ročníků, který měl vyjít v roce 1967, nebyl bohužel uskutečněn.⁹

Ve sto jedenáctém ročníku Časopisu Národního muzea, který je rozdělen na dva oddíly, duchovědný a přírodovědný, nalezneme *Všeobecné rejstříky na deset ročníků duchovědných Časopisu Národního muzea (Časopisu Musea království českého) od roku 1927 do roku 1936*. Jde o abecední rejstřík příspěvatelů do Časopisu. Nemá žádné jiné speciální třídění. Jsou zde akorát na závěr uvedeny nekrology a Zprávy o Národním muzeu a Matici české.¹⁰

Taťjana Spunarová navázala na předešlé rejstříky a je autorkou dalších dvou. V prvním zpracovává období od roku 1956 až do roku 1966.¹¹ Ve druhém se zabývá obdobím od roku 1967 do roku 1976.¹² Rejstříky zachycují všechny příspěvky a redakční zprávy v uvedeném období. Člení se na část jmennou a část systematickou, toto rozdělení vychází už z dřívějšího členění předcházejících rejstříků.¹³

K unifikaci stávajícího bibliografického zpracování Časopisu Národního muzea připojuji ke své práci bibliografickou přílohu, která mapuje obsah časopisu od roku 1946 až do roku 2013, má sloužit badatelům a vědeckým pracovníkům, zabývajícími se tímto periodikem, a doplňuje tak stávající bibliografické soupisy.

⁹ KUBÍČEK, Jaromír: Bibliografické rejstříky periodik českých zemí vydané v letech 1961 – 1971. In: *Česká bibliografie. Sborník statí a materiálů*, sv. 11, Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1973, str. 11-12.

¹⁰ Rejstřík je připojen k *Časopis Národního muzea. Oddíl duchovědný*, roč. CXI., r. 1937, Praha: Matice česká, s. 320.

¹¹ SPUNAROVÁ, Taťjana: *Časopis Národního muzea; Historické muzeum 1957 – 1966; Rejstřík ročníků 126 – 135*. Praha: Panorama, 1970, s. 120.

¹² SPUNAROVÁ, Taťjana: *Časopis Národního muzea; Historické muzeum 1967 – 1976; Rejstřík ročníků 136 – 145*. Praha: Národní muzeum, 1980, s. 57.

¹³ SPUNAROVÁ, Taťjana: *Časopis Národního muzea; Historické muzeum 1957 – 1966; Rejstřík ročníků 126 – 135*. Praha: Panorama, 1970, str. 4.

2. Krátký exkurz do historie periodik, především vědeckých

Již od roku 1770 můžeme pozorovat nárůst literární produkce v oblasti časopisecké. Jde o časopisy zábavné, literární, kritické, divadelní, knihopisné, statistické, dějepisné a přírodovědecké, tyto periodika ovšem pro nedostatek svých odběratelů a pro až přílišné cíle brzo zanikají.¹⁴

Časopisy, zabývající se vědou, byly ze začátku vývoje opomíjeny, až díky Dobrovskému a jeho *Böhmische Litteratur auf das J. 1779* bylo zahájeno nové období ve vnímání a vydávání časopisů s vědeckou tematikou.¹⁵ Jednalo se o čtvrtletník malého osmerkového formátu, který Dobrovský vydával v pražském Mangoldově vydavatelství. Časopis je sice psán v němčině, ale jeho obsah je ryze český. V dané době neměl ani jinou možnost, než vydávat časopis německý, čeština se ve vědeckých periodikách a vědecké kultuře všeobecně, začala prosazovat až v pozdější době. V předmluvě k prvnímu svému časopisu uvádí, čím se dané periodikum bude zabývat. Jeho obsahem byl život na pražské universitě, zprávy z knihoven, zvláště o důležitých rukopisech a vzácných knihách a přinášel informace o nových knihách vydaných v Čechách, včetně jejich bibliografických informací. Dále měl v plánu přinášet zprávy o českém školství a o vědeckých institucích. Časopis měl být objektivní, kritický a přinášet pouze vědecky ověřená fakta. Díky tomuto svému nesmlouvavému kritickému postoji se dostává Dobrovský do sporu s osobností sv. Jana Nepomuckého, kdy žádá spolehlivé důkazy o jeho životě a působení.¹⁶ Dobrovský v dalším roce začleňuje i Moravu a název časopisu se od roku 1781 mění na *Böhmische und Mährische Litteratur auf das Jahr 1780*. Dobrovského časopis končí třetím číslem, který byl vydán až roku 1784, pro nepřízeň odpůrců. Hrabě Leopold Clary-Aldringen vydal jako tehdejší český místokancléř a prezident censurního úřadu rozhodnutí o zastavení vydávání daného periodika. Dobrovský se pokusil časopis obnovit pod novým názvem *Litterarisches Magazin von Böhmen und Mähre*, vycházející v letech 1786 – 1787, leč ani on neměl dlouhého trvání a po třech číslech zanikl.¹⁷

První české časopisy vycházely především jako obecně osvětové, sloužící širším lidovým vrstvám. Ze začátku se jednalo o časopisy německé, do českého jazyka pouze přeložené. Příkladem takového časopisu je pro nás česky psaný měsíčník *Učitel lidu*, který

¹⁴ VOLF, Josef: Dějiny novin a časopisů do roku 1848. in: *Československá vlastivěda*. Díl VII. Písemnictví, Praha: Sfinx, 1933, str. 422.

¹⁵ VOLF, Josef: Dějiny novin a časopisů do roku 1848. in: *Československá vlastivěda*. Díl VII. Písemnictví, Praha: Sfinx, 1933, str. 423.

¹⁶ BERÁNKOVÁ, Milena: *Dějiny československé žurnalistiky. Vysokoškolská učebnice pro posluchače fakulty žurnalistiky*. Díl I., Český periodický tisk do roku 1918, Praha: Novinář, 1981, str. 52.

¹⁷ KLIMEŠ, Vladimír: *Počátky českého a slovenského novinářství*, Praha: Orbis, 1955, str. 103-104.

vycházel od roku 1786. Vydavatelem tohoto časopisu byl tehdejší nejvyšší pražský purkrabí, kníže Karel Egon Fürstenberg. Kromě osvětové funkce mělo toto periodikum za úkol napomáhat učitelům, aby vedli novu generaci k loajalitě k vládnoucí třídě a především panovníkovi. Jednalo se o překlad německy vycházejícího listu *Der Volkslehrer*, vydávaného též knížetem Fürstenbergem. Obdobným periodikem je také *Měsíční spis k poučení a obveselení obecného lidu*, který redigoval František Jan Tomsa a který vycházel od roku 1787. Ovšem prvním skutečně českým literárním a poučně beletristickým časopisem byl až časopis *Hlasatel český*, kterého začal vydávat Jan Nejedlý, profesor české literatury na pražské universitě, roku 1806 jako čtvrtletník.¹⁸

Prvním skutečným českým vědeckým časopisem byl časopis *Krok*, s podtitulem *Veřejný spis všennaučný pro vzdělance národu českoslovanského*, vydávaný Janem Svatoplukem Preslem, šlo o spis všennaučný, nepravidelně vycházející, mezi lety 1821 – 1840, do kterého přispívali nejpřednější zástupci české vědy a literatury. Toto periodikum vzniklo ze silící potřeby české encyklopedie. Časopis *Krok* provedl jako první pokus o třídění věd, v kterém zahájil pokus o českou vědeckou terminologii. Šlo o mnoho tehdejších vzdělanců, kteří přispívali k tomuto cíli, zejména sám Jan Svatopluk Presl, který se zasloužil o základy moderní české přírodovědecké terminologie, Antonín Jungmann, který vytvořil základy českého lékařského názvosloví, Jan Evangelista Purkyně přispíval i překlady krásné literatury, Antonín Marek, Karel Bořivoj Presl a další. Josef Jungmann zde uveřejňoval stati, kde se vyslovil pro poezii časoměrnou, oproti názoru Dobrovského, překlady a kritiky současné české literatury.¹⁹ Začal vycházet od roku 1821 v obsáhlých svazcích až o 10 arších (160 stran). Název periodika nás odkazuje k nejstarší české mytologii o bájném českém knížeti Krokovi. Časopis *Krok* měl rozvíjet český jazyk i českou vědeckou vzdělanost.²⁰ Časopis bohužel neměl moc přispěvatelů a podle svědectví Čelakovského pouhých 150 předplatitelů.

Mezi další odborné časopisy té doby řadíme např.: *Ponaučné a zábavné listy pro polní hospodářství a řemeslníky v Čechách*, vydávané Vlastenskou hospodářskou společností; *Časopis technologický Jednoty ku povzbuzení průmyslu*, ke kterému patří i *Nedělní list pro řemeslníky*, vedený K. Amerlingem i jím vydávaný *Promyslný posel* (od roku 1840). Vedoucím vědeckým časopisem té doby byl již *Časopis Vlastenského musea*. Jehož vývoji, dějinám a osobnostem s ním spojeným se budu věnovat v samostatných kapitolách. Zájům katolickým sloužil *Časopis pro katolická duchovenstva* a pozdější *Blahozvěst*.²¹

¹⁸ KLIMEŠ, Vladimír: *Počátky českého a slovenského novinářství*, Praha: Orbis, 1955, str. 108-109.

¹⁹ BERÁNKOVÁ, Milena: *Dějiny československé žurnalistiky. Vysokoškolská učebnice pro posluchače fakulty žurnalistiky*. Díl I., Český periodický tisk do roku 1918, Praha: Novinář, 1981, str. 55-56.

²⁰ KLIMEŠ, Vladimír: *Počátky českého a slovenského novinářství*, Praha: Orbis, 1955, str. 122-123.

²¹ VOLF, Josef: *Dějiny novin a časopisů do roku 1848*. in: *Československá vlastivěda*. Díl VII. Písemnictví, Praha: Sfinx, 1933, str. 430.

Zrušení cenzury dne 15. března 1848 změnilo celý ráz, jak novinářského, tak časopiseckého odvětví u nás. Zájem o politické události byl tak silný, že této náladě podlehly i nepolitické časopisy, jakými byly např. *Včela*, *Poutník* i *Časopis Národního muzea*.²²

Ovšem cesta k úplné svobodě tisku byla zdlouhavá. Tiskový patent z 13. března 1849 výrazně zhoršil dosavadní tiskové poměry tím, že zaváděl ustanovení o kaucích, které měly decimující účinek pro politické tisky té doby. V Praze např. zanikl *Pražský posel*, *Občanské noviny*, *Noviny Lípy slovanské*, *Svornost* a *Sedlské noviny*. Na špatné situaci se podepsal i výjimečný a vojenský stav, který v té době v Praze vládl. V září byla kromě kauce zavedena i inzertní daň, která zhoršovala hospodářskou situaci listů. Nový tiskový zákon vyšel 27. května 1852 a ještě více znemožňoval, zejména hospodářsky, vývoj periodik a tiskovin u nás. K vydání listu bylo totiž za potřeby povolení policejního ministerstva. Koncese a kauce byly zvýšeny, zvyšovala se i inzertní daň a zůstal zachován systém dvojí výstrahy. To přispělo k zrušení především českých novin. V daném roce vycházely pouze vládní *Pražské noviny* a *Pražský prstonárodní list*, který brzy zanikl také.²³

V době Bachova absolutismu setrvaly, jako jediný projev české mediální produkce časopisy. Vycházely vědecké, odborné a především literární, které v pozdějších letech do velké míry nahrazovaly produkci novinářskou.²⁴

Díky císařskému patentu z 15. března 1862, který rušil cenzuru a zavedl úplnou svobodu tisku, vzrůstá počet periodik i denního tisku a radikálně se tak mění tiskové poměry v Rakousku-Uhersku. 17. prosince 1862 byl vydán nový tiskový zákon. Politický tisk byl v této době značně zdecimován, naproti tomu vědecký a odborný tisk se v té době těšil oblibě čtenářů a tedy se i velice slibně rozvíjel.²⁵ Tiskový zákon vstoupil v březnu 1863 v platnost a přinesl jisté odlehčení oproti stávající těžké době. Vyjímal tisk z pravomoci policejních úřadů a podřídil je řádným soudům, rušil systém výstrah a udělování koncesí policejním ředitelstvím, zaváděl ovšem nová opatření, která mohla vést k omezení případně i potlačení tisku. To se projevilo především v letech 1868 – 1870, kdy se zvýšila politická aktivita v českých zemích a která znamenají dobu silného útisku politických novin a časopisů. Situace se však vyvíjela k lepšímu a nemalou součást má i tiskové zákonodárství, které postupně rušilo omezující nařízení. Tisková novela z října 1868 rušila suspenze listů, v březnu 1869 byly zavedeny tiskové porotní soudy, roku 1874 byla zrušena inzertní daň, v září 1894 byla

²² VOLF, Josef: Dějiny novin a časopisů do roku 1848. in: *Československá vlastivěda*. Díl VII. Písemnictví, Praha: Sfinx, 1933, str. 432.

²³ BERÁNKOVÁ, Milena: *Dějiny československé žurnalistiky. Vysokoškolská učebnice pro posluchače fakulty žurnalistiky*. Díl I., Český periodický tisk do roku 1918, Praha: Novinář, 1981, str. 114-115.

²⁴ BERÁNKOVÁ, Milena: *Dějiny československé žurnalistiky. Vysokoškolská učebnice pro posluchače fakulty žurnalistiky*. Díl I., Český periodický tisk do roku 1918, Praha: Novinář, 1981, I. díl, str. 130.

²⁵ ROUBÍK, František: *Časopisectvo v Čechách v letech 1848 – 1862*. Praha: Duch novin, 1930, str. 11.

zrušena novinářská kauce a v prosinci 1899 novinový kolek. Následkem těchto opatření se začíná rozvíjet a rozmáhat novinová a časopisecká produkce v našich zemích.²⁶

Pozdější vývoj novin a periodik byl výrazně ovlivněn dvěma světovými válkami, které vždy měly zdrcující účinek na literární produkci v českých zemích. Docházelo k zprísňení cenzury, vyhlášení mimořádných opatření a mohl vycházet jen tisk poplatný vládnoucím vrstvám společnosti. Za první světové války se jediným zdrojem informací stala Wolffova tisková kancelář.²⁷ Noviny a periodický tisk po první světové válce patřily víceméně do rukou politických stran.²⁸ Dopad druhé světové války a hlavně poměry v tzv. Protektorátu Čechy a Morava měly za následek velmi velký úpadek v novinové a časopisecké produkci. Vedle oficiálního, protektorátního tisku vznikl tisk ilegální a samozřejmě také českého zahraničního odboje. Základní ideou pro poválečný vývoj tisku byla teze, že noviny jsou výlučným majetkem národa a že by se mělo zamezit vydávání periodického tisku jednotlivci. Vláda podpořila tuto tezi rozhodnutím, kdy noviny mohou napříště vydávat jen uznané politické strany a celonárodní instituce.²⁹

²⁶ BERÁNKOVÁ, Milena: *Dějiny československé žurnalistiky. Vysokoškolská učebnice pro posluchače fakulty žurnalistiky*. Díl I., Český periodický tisk do roku 1918, Praha: Novinář, 1981, str. 148-149.

²⁷ BERÁNKOVÁ, Milena: *Dějiny československé žurnalistiky. Vysokoškolská učebnice pro posluchače fakulty žurnalistiky*. Díl I., Český periodický tisk do roku 1918, Praha: Novinář, 1981, I. díl, str. 222.

²⁸ BERÁNKOVÁ, Milena – KŘIVÁNKOVÁ, Alena – Ruttkey, Fraňo: *Dějiny československé žurnalistiky: celostátní vysokoškolská učebnice*. Díl 3. Český a slovenský tisk v letech 1918 – 1944. Praha: Novinář, 1988, str. 54.

²⁹ ZIERIS, Karel František: *Nové základy českého periodického tisku (přednáška byla proslovena v extensi přednášek Vysoké školy politické a sociální a doplněna o další podrobnosti)*, Praha: Orbis, 1947, str. 16.

3. Vývoj historie Národního muzea

Národní muzeum za své dlouhé historie také několikrát změnilo svůj název.³⁰ Ve své práci používám označení Národní muzeum či zkráceně Muzeum.

Založení Národního muzea bylo velice důležitým krokem pro českou vědu i pro kulturu všeobecně. Myšlenka na založení muzea se objevila již v 80. letech 19. století, kdy doprovázela vlnu národně obrozeneckého hnutí. Po vzoru ostatních postupně vznikajících muzejních institucí jakými byly např. Museum naturae, které vzniklo díky přírodovědcům Ignáci šlechtici Bornu a hraběti Františku Josefu Kinskému. Muzeum při těšínském gymnasiu, které roku 1802 zřídil a veřejnosti zpřístupnil jezuita Leopold Jan Šeršník a Zemské museum moravsko-slezské, které vzniká roku 1814 v Opavě, po vzoru Národního muzea uherského a štýrského Joanea.³¹ Josef Jungmann, Jan Svatopluk Presl a hrabě Leopold Berchtold jako první vypracovali plán na založení muzea, ovšem nejvyšší purkrabí František Antonín hrabě Kolovrat, František hrabě Klebelsberg a Kašpar hrabě Šternberk měli příznivější podmínky a již roku 1818 realizovali svůj plán na vytvoření muzea.³²

Na slavnostní schůzi české šlechty ze dne 15. dubna 1818 bylo hrabětem Františkem Kolovratem, nejvyšším českým purkrabím, předneseno *Provolání k vlastencům umění milovným*, které sepsal spolu s Františkem Klebelsberkem a které se stalo základní listinou nově vznikající instituce. Zde také věnovali hrabě Kolovrat, hrabě Prokop Hartmann a hrabě Kašpar Šternberk své sbírky nerostů, přírodnin i paleontologických památek muzeu. Několik dalších šlechticů přislíbilo i peněžitou podporu. Policejní ministr hrabě Sedlický listem z 28. května 1818 kladně odpověděl na list poslaný mu hrabětem Kolovratem z 23. května a ustanovující novou instituci.³³ Nově vzniklá instituce měla za úkol shromažďovat všechny předměty, které souvisejí s českými zeměmi, ať na poli přírodovědeckém, historickém či literárním. Měla šířit vědomosti a podporovat průmysl a techniku.³⁴ Muzeum nebylo pouhou sbírkou přírodnin, ale dbalo i na českou literaturu, historii, techniku či průmysl a měl v úmyslu obsáhnout celou šíři českého národního dění.³⁵ Jeho cílem bylo vybudovat příslušné fondy s ohledem na potřeby všech vědních oborů a k jejich soustavné vědecké popularizaci.

³⁰ Podrobněji viz. ČERNÝ, Jan Matouš: *Museum království českého. Stručná zpráva historická i statistická*. Praha: Museum království českého, 1884, str. 5.

³¹ SKALSKÝ, Gustav: *Idea Národního muzea*. In: *Národní muzeum 1818 – 1948*. Red. Gustav Skalský. Praha: Národní muzeum, 1941, str. 10.

³² SVOBODA, J. F.: *Musejnictví ve XX. století*. In: *Dvacáté století: Co dalo lidstvu výsledky práce lidstva XX. věku (Sborník pokroku současného lidstva)*. Díl VII. Z duševní dílny lidstva. Praha: VI Orel, 1934, str. 418.

³³ KOP, František: *Národní muzeum památník našeho kulturního obrození*. Praha: Družstvo Vlast, 1941, str. 11-13.

³⁴ NEBESKÝ, Václav: *Museum království českého*. Praha: Museum království českého, 1869, str. 8.

³⁵ ŠPĚT, Jiří: *Muzea ve vývoji společnosti a národní kultury*. Praha: Národní muzeum, 1979, str. 37.

Především zásluhou Kašpara Šternberka, který byl výborným organizátorem a přední osobností české vědecké kultury tehdejší doby, se Muzeu podařilo dostat svému závazku.

Muzeum se na počátku své existence potýkalo s nemalými organizačními problémy, které se týkaly jak sbírek, tak plnoprávného ustanovení instituce. 14. června 1822 jsou u nejvyšších správních úřadů ve Vídni schváleny stanovy Společnosti vlasteneckého Musea v Čechách.³⁶ Období od roku 1823 až 1829 je tradičně nazýváno Šternberské, podle význačné osobnosti Kašpara Šternberka, který zastával v té době post prezidenta Společnosti vlasteneckého Musea a přičinil se o rozšíření sbírek i o celkovou organizaci správy Muzea. Od 1. května 1824 vychází instrukce o návštěvách a užívání sbírek a sbírky jsou následně zpřístupněny badatelům a zájemcům o činnost Muzea.³⁷ Od roku 1823 vycházejí *Jednání vlasteneckého musea*, mapující dění na těchto důležitých jednáních Společnosti vlasteneckého muzea a obsahující výroční zprávy o hospodářské činnosti Muzea.³⁸ Největší problém se ukázal při hledání dostatečného prostoru pro sbírky, které časem značně zvětšily svůj objem, zčásti výměnou, koupí či darováním.³⁹ Muzeum utrpělo 8. dubna 1830 velikou ztrátu, toho dne zemřel jeden ze zakladatelů a předních osobností Muzea, hrabě Kašpar Šternberk. Pět dní před touto politováníhodnou událostí stačil ještě Kašpar Šternberk darovat Muzeu na valném shromáždění svou legendární sbírku českých mincí, na které pracoval přes padesát let a která byla jediná takovéto druhu v českých zemích i s detailní dokumentací. Základem této sbírky byla proslulá sbírka hrabat Manderscheidů.⁴⁰ Jako vyjádření úcty k tomuto přednímu českému vědci se ostatní členové Společnosti dohodli na tom, že po dobu Šternberkova mandátu nebude jeho post obsazen.

Volba nového prezidenta Společnosti proběhla až roku 1841, dokonce se objevily i takové obavy, zda nebude tato ztráta pro Muzeum likvidační.⁴¹ Na zasedání výboru 20. října 1841 stanovil František Palacký program Muzea, který byl jednohlasně schválen. Toto pojednání „*O účelech vlasteneckého musea*“ vytyčilo mimo jiné za vedoucí ideu vlasteneckou, zásadu vědeckosti a ustanovil též předměty, které jsou pro muzejní sbírky hlavním předmětem zájmu.⁴² Palackého koncepce byla na svou dobu moderní a průlomová.

³⁶ NEBESKÝ, Václav *Museum království českého*. Praha: Museum království českého, 1869, str. 27.

³⁷ NEBESKÝ, str. 44.

³⁸ NEBESKÝ, str. 47.

³⁹ NEBESKÝ, str. 58.

⁴⁰ NEBESKÝ, str. 70.

⁴¹ NEBESKÝ, str. 104.

⁴² NEBESKÝ, str. 107-108.

Muzeum mělo také několik příznivců v zahraničí, ať již samostatného Johanna Wolfganga Goetheho,⁴³ který si zvláště pochvaloval německý exemplář Muzejníku⁴⁴ či polského šlechtice Adama Rościszewského z Rościszewa, který Muzeu pravidelně zasílal exempláře polské literatury.⁴⁵ Mezi podporovatele Muzea patřil i samotný císař Ferdinand, který zakoupil a Muzeu posléze věnoval Langwailův plastický model Prahy.⁴⁶

František Palacký se zasadil o to, aby se Muzeum stalo střediskem péče o český jazyk a literaturu. Od roku 1827 je redaktorem muzejního časopisu, jehož historii se věnuje samostatná kapitola. Roku 1830 pak vzniká Matice česká, díky níž začaly soustavněji vycházet české literární památky. Archeologický sbor, který obstarával výzkum českých nejstarších památek, vznikl roku 1841 za přispění J. V. Hellicha.

Předcházející umístění Muzea ve Šternberském paláci na Hradčanech již nebylo vyhovující a hrozilo i nevratné poškození sbírek díky nesprávnému uložení, pramenící z nedostatku místa pro nový, rychle narůstající sbírkový materiál. František Palacký přišel s návrhem, aby na dnešním Smetanově nábřeží vzniklo Francisceum, které by neslo svůj název dle císaře Františka, a které by pod svou střechou soustřeďovalo vědecké instituty své doby, tedy Vlastenecké muzeum, Uměleckou galerii, Konzervatoř a Jednotu průmyslovou. Palackého návrh, který by vyřešil prostorové problémy, se bohužel nerealizoval.⁴⁷ Nové budovy se Muzeum dočkalo až roku 1845, kdy se čeští stavové rozhodly zakoupit Nosticův dům na Kolovratově třídě (dnešní ulice Na Příkopěch). 10. ledna 1846 byl Nosticův dům slavnostně předán Muzeu k užívání. 7. prosince 1848 pak byly zemským guberniem schváleny nové stanovy Muzea.⁴⁸

Revoluční rok 1848 byl významným nejenom pro obyvatele rakouského soustátí, ale odrazilo se i v historii Muzea. Ze Společnosti Českého muzea rezignovali význační představitelé své doby, jakými byli např. kníže Karel Schwarzenberk, kníže K. Schönborn či hrabě J. M. Thun, který se vzdal předsednictví Společnosti. Zapojení policejního ředitele Leopolda Sachera-Masocha do Společnosti znamenal pro Muzeum obrovský krok zpět. Jeho protičeská politika měla na charakter a funkci Muzea velmi neblahý vliv. Toto období přestála pouze Matice česká, ostatní muzejní sbory v té době nefungovaly. Po zdánlivém zlepšení roku 1851 nastává období hluboké krize v Muzeu, kdy jednatelství složil i samotný František

⁴³ MOUREK, V. E.: Palacký jako vydavatel německého časopisu vlastenského muzea v letech 1827 – 31. In: *Památník na oslavu stých narozenin Františka Palackého*. Praha: Matice česká, 1898, str. 279-280.

⁴⁴ HANUŠ, Josef: *Muzejní časopisy za redakce Palackého*. In: *Časopis Musea království českého*. Roč. XCVI., r. 1922, str. 66.

⁴⁵ NEBESKÝ, Václav: *Dějiny Musea Království českého*. Praha: Museum království českého, 1869, str. 75.

⁴⁶ NEBESKÝ, str. 78.

⁴⁷ VRCHOTKA, Jaroslav: 160. výročí založení Národního muzea v Praze. In: *Časopis Národního muzea. Řada historická*. Roč. CXLVII., r. 1978, č. 1.-2., str. 79.

⁴⁸ BLÁHOVÁ, Ivana: Vývoj muzejní správy v letech 1842 – 1892. In: *Časopis Národního muzea. Historické muzeum*. Roč. CXXXVII – CXXXIX., r. 1968 – 1970, str. 39-40.

Palacký. Uvolnění stávajících poměrů přišlo až s pádem absolutismu v 60. letech. Muzeum muselo ovšem řešit nedostatek finančních prostředků a také nevyhovující prostory, které se při nárůstu sbírkového materiálu projeví i zde v Nosticově domě.⁴⁹

Až roku 1891 se Muzeum přestěhovalo do reprezentativnějších prostor. Český královský sněm nechal podle návrhu prof. Josefa Schulze postavit budovu na Václavském náměstí, ve které se muzeum nachází až do dnešních dnů.⁵⁰ Dispozice budovy je odvozena z italských renesančních paláců a využívá umělecké výzdoby k zdůraznění reprezentačního charakteru budovy.⁵¹ Někdy bývá vytýkáno, že budova více plní funkci reprezentační než muzeologické.

V samostatném státě došlo nejprve roku 1919 k převzetí pracovníků muzea, celý institut přešel roku 1923.

V období nacistické okupace byl do čela vedení Muzea dosazen německý komisař, který měl dohlížet na chod instituce, aby svou činností nevybočovala z německé protektorátní politiky. I přes nepřízeň protektorátní správy působil Svaz českých muzeí aktivně, díky této působnosti netrvalo v poválečném období obnovení muzejního oboru tak dlouho.⁵²

Období poválečné je v historii Muzea spojeno s překonáváním válek vzniklých škod a mimořádných opatření. Muzeum se začíná orientovat na své celostátní poslání, zpracovává přírůstkový materiál a rozvíjí své výstavní a osvětové činnosti v souladu s celostátní kulturní politikou komunistického státu. Rozvíjí svou činnost i ve spolupráci s předními vědeckými institucemi jakou je např. Československá akademie věd. Muzeu se také podařilo získat několik mimopražských zámeckých objektů do svého spravování a učinilo z nich depozitáře či nové výstavní prostory.⁵³

Roku 1949 bylo Muzeum ze zemského ústavu přeměněno v instituci celostátní.⁵⁴ V zákonu O muzeích a galeriích, vydaného roku 1959, bylo Muzeu vytyčeno přední místo ve vědě a kultuře a bylo postaveno do vedoucí pozice v českém muzejnictví.⁵⁵

Nový statut Národního muzea vyšel 1. května 1963, schválený a účinnosti nabývající od 1. ledna 1965, měnil tradiční strukturu ústavu do pěti samostatných oddělení:

⁴⁹ BLÁHOVÁ, Ivana: Vývoj muzejní správy v letech 1842 – 1892. In: *Časopis Národního muzea. Historické muzeum*. Roč. CXXXVII – CXXXIX., r. 1968 – 1970, str. 41-45.

⁵⁰ SVOBODA, J. F.: Musejnictví ve XX. století. In: *Dvacáté století: Co dalo lidstvu výsledky práce lidstva XX. věku (Sborník pokroku současného lidstva)*. Díl VII. Z duševní dílny lidstva. Praha: V1 Orel, 1934, str. 418.

⁵¹ PUBAL, Václav a kol.: *Muzea, galerie a památkové objekty v Československé republice*. Národní muzeum v Praze: Ústřední muzeologický kabinet 1973, str. 14-15.

⁵² VLČEK, Václav: *K vývoji českého muzejnictví*. Praha: Národní technické muzeum, 1970, str. 5 – 42.

⁵³ DENKSTEIN, Vladimír: Národní muzeum do jubilejního roku 1965. In: *Časopis Národního muzea. Historické muzeum*. Roč. CXXXIV., 1965, č. 2, str. 65-66.

⁵⁴ DENKSTEIN, Vladimír: Postátnění Národního muzea. In: *Časopis Národního muzea*. Roč. CXVII-CXIX, r. 1948-1950, str. 128

⁵⁵ DENKSTEIN, Vladimír: Národní muzeum do jubilejního roku 1965. In: *Časopis Národního muzea. Historické muzeum*. Roč. CXXXIV., 1965, č. 2, str. 65.

Přírodovědecké muzeum a Historické muzeum se staly základními složkami dané reorganizace; Náprstkovo muzeum asijských, afrických a amerických kultur, Knihovna Národního muzea a Kabinet muzejní a vlastivědné práce.⁵⁶

⁵⁶ DENKSTEIN, Vladimír: Národní muzeum do jubilejního roku 1965. In: Časopis Národního muzea, Historické muzeum, roč. CXXXIV., 1965, č. 2, str. 67

4. Česká muzeologie po roce 1919 a její orgány

Muzeum již od svých počátků zastávalo metodu systematicky a přísně vědecky zpracovaných sbírek.⁵⁷

Roku 1919 vznikla dobrovolná instituce: Svaz československých muzeí. Svaz měl za úkol organizovat celostátní muzejní úkoly, jejich úseky by vykonávaly jednotlivé muzejní ústavy. Potřeba vzniku takovéto instituce pramenila hlavně z velkého nárůstu menších muzejních institucí.⁵⁸

V roce 1925 začal přes veškeré předchozí potíže vycházet časopis *Muzejní obzor*. Toto periodikum se stalo tiskovým orgánem Svazu československých muzeí a přinášelo podrobné informace o činnosti českých muzeí, jejich potřebách, úkolech, úspěších. Časopis však nespĺňoval stanovené cíle a po pár ročnících zaniká. Zprávy z činnosti Svazu vychází v několika periodikách jako samostatné rubriky, od roku 1948 i v *Časopisu Národního muzea*.⁵⁹ Tímto počinem se Časopis stal tiskovým orgánem Svazu českých muzeí.

Zákon č. 54/1959 Sb. O muzeích a galeriích udal pevné místo muzeím ve společnosti a převedl všechna do správy a péče státní moci. Základním požadavkem pro rozvoj českých muzeí bylo, aby jejich řízení přešlo do správy odborně kvalifikovaných pracovníků. V roce 1955 vzniká Ústřední muzeologický kabinet, jakožto organizační, metodické, dokumentační a výzkumné centrum pro potřeby muzeologické a nahrazující dřívější Svaz českých muzeí. Ústřední muzeologický kabinet působil i edičně, od roku 1963 vydával časopis *Muzejní a vlastivědná práce*, který navazuje na předchozí Zprávy Kabinetu muzejní a vlastivědné práce, které vycházely v letech 1955 až 1962, a který spolu s Časopisem Národního muzea a slovenským Múzeum hlavní publikační centrum muzeologických příspěvků a odborných statí.⁶⁰

U Národního muzea byl vybudován Kabinet muzejní a vlastivědné práce, jehož funkcí bylo řešit odborné muzeologické otázky, zabezpečovat koordinaci práce odborných komisí, provádět publikační činnost a nahradit poslání Svazu českých muzeí, když došlo k jeho zrušení.⁶¹

Od roku 1973 je česká muzeologie usměrňovaná Zásadami rozvoje českého muzejnictví a především *Usnesením vlády ČSR č. 390/79 O směrech a výhledech dalšího*

⁵⁷ NEBESKÝ, Václav: *Dějiny Musea Království českého*. Praha: Museum království českého, 1869, str. 59.

⁵⁸ SVOBODA, J. F.: Musejníctví ve XX. století. In: *Dvacáté století: Co dalo lidstvu: Výsledky práce lidstva XX. věku: (Sborník pokroků současného lidstva)*. Díl VII. Z duševní dílny lidstva, Praha: Vl. Orel, 1934, str. 433-434.

⁵⁹ ŠPĚT, Jiří: Svaz československých muzeí a jeho časopisy (Příspěvky k jejich historii a profilu) In: *Muzejní a vlastivědná práce*, roč. VII., r. 1969, č. 1. -2., str. 41-46.

⁶⁰ ŠPĚT, Jiří: Rozvoj české muzeologie po roce 1945 a její současné hlavní úkoly. In: *Časopis Národního muzea v Praze*. Roč. CIL, r. 1980, č. 1. -2., str. 63.

⁶¹ VLČEK, Václav: K vývoji českého muzejnictví, Praha: Národní technické muzeum, 1970, str. 5-42.

rozvoje muzeí a galerií ČSR. Jde o dokumenty, které uveřejňují celkovou koncepci a směřování českého muzejnictví do budoucna; tyto dokumenty zpřesnily i působnost Ústředního muzeologického kabinetu.⁶² Vydáním Zásad o vědecko-výzkumné činnosti v muzeích a galeriích v roce 1976 došlo ke zkvalitnění vědecké činnosti a lepšímu propojení krajských a okresních muzeí pro celostátní potřeby české muzeologie, a to především v evidenci, ochraně a celkové péči o muzejní sbírky.⁶³

Národní muzeum se tak zapojilo všemi svými dostupnými prostředky na pozvednutí a profesionalizaci českého muzejnictví jakožto ústředního orgánu.⁶⁴ Toto je jeden z hlavních úkolů Národního muzea i v dnešní době, kdy je zajištěn dostatečný počet kvalifikovaných pracovníků.

⁶² ŠPÉT, Jiří: Muzeologicko-metodická činnost Národního muzea v Praze po roce 1945. In: *Časopis Národního muzea v Praze. Řada historická*, roč. CLIV, r. 1985, č. 3. -4., str. 180.

⁶³ ŠPÉT, str. 183.

⁶⁴ ŠPÉT, str. 193.

5. Časopis Národního muzea, nejstaršího, nepřetržitě vycházejícího českého periodika

5. 1. Počátky Časopisu Národního muzea

Václav Hanka se jako první snažil o vznik samostatného periodika, orgánu nové české vědecké instituce, po vzoru zahraničního vývoje. *Letopisové Českého Národního Museum. Ku zvelebení a rozšíření jazyka mateřského*, jak se periodikum mělo nazývat a jež Hanka předložil v návrhu v srpnu roku 1819 ke schválení nejvyššímu purkrabímu Františku hraběti Kolovratovi Krakovskému. Není jisté, co se s tímto návrhem stalo, vydávání muzejního časopisu se uskutečnilo až roku 1827, ovšem za redakce Františka Palackého.⁶⁵

Časopis už od svých počátků má za úkol šířit vědecké poznání a zpřístupnit toto poznání širšímu publiku, je i platformou pro muzeologické studie, které přinášejí poznatky jak z českého, tak světového muzejnictví a nakonec informuje i o činnosti Národního muzea jakožto přední české kulturní a vědecké instituce.

Časopis Národního muzea je neodmyslitelně spjat s osobou Františka Palackého. Palacký byl k redakci časopisu nejpovolanější, na jedné straně měl pochopení současných problémů a potřeb českého národa, na straně druhé úctu k české minulosti, měl celosvětový kulturní přehled, styky s předními politickými osobnostmi své doby, které uměl využít ku prospěchu Časopisu i Musea.⁶⁶ Palackého koncepce Časopisu byla ryze obrozenecká,⁶⁷ časopis měl sloužit jako centrum české literární činnosti.⁶⁸ Po ústních jednáních s Kašparem Šternberkem podává Palacký roku 1825 promemoria, ve kterých poukazuje na důležitost literárního orgánu při Muzeu, který by veřejnosti přinášel informace o dění v Muzeu⁶⁹, ale také vědecké statě, psané českým jazykem, který se díky tomuto periodiku má více prosazovat ve vědeckých kruzích. Koncepce tato je typicky obrozená, Časopis má především pečovat o český jazyk, proto jsou i do starších ročníků zařazeny beletristické články, velebící českou řeč.⁷⁰ Palacký pamatoval i na německé čtenáře a proto žádá, aby vedle časopisu českého vycházel i německý, který má Muzeum a českou vědu prezentovat v zahraničí. Zde nalezneme také původ přísné vědecké koncepce, kterou se německý časopis vyznačoval.⁷¹

⁶⁵ ZÍBRT, Čeněk: Začátky Časopisu Českého Musea r. 1819. In: *Časopis Musea Království českého*. Roč. LXXXVI., sv. I., r. 1912, str. 268-269.

⁶⁶ JAKUBEC, Jan: Dějiny literatury české. Díl 2. Od osvícenství po Družinu máje. Praha: J. Laichter, 1934, str. 427-428.

⁶⁷ Svou vizi Časopisu představuje čtenářům v I. ročníku Časopisu. PALACKÝ, František: Slovo k vlastencům od redaktora. In: *Časopis Společnosti vlastenského museum w Čechách*. Roč. I., r. 1827, sv. IV., str. 145-153.

⁶⁸ JAKUBEC, Jan: Dějiny literatury české. Díl 2. Od osvícenství po Družinu máje. Praha: J. Laichter, 1934, str. 429.

⁶⁹ Společnost vlastenského Museum. In: *Časopis Společnosti vlastenského museum v Čechách*. Roč. I., r. 1827, sv. 1., str. 3-8.

⁷⁰ PALACKÝ, František: Slovo k vlastencům od redaktora. In: *Časopis Společnosti vlastenského museum v Čechách*. Roč. I., r. 1827, str. 145-153.

⁷¹ NEBESKÝ, Václav: Dějiny Musea Království českého. Praha: Museum království českého, r. 1869, str. 50.

Dne 12. března 1826 se usnesl Výbor muzejního Sboru na peněžité půjčce, která má pokrýt náklady časopisu a ostatních literárních počínů vzniklých při Muzeu. Kašpar Šternberk měl za úkol zajistit vydávání Časopisu. Nebyl to úkol jednoduchý ani pro takovou osobnost, jakou byl Kašpar Šternberk. Sám vypracoval žádost k prezidiu českého gubernia. Od policejního ředitele Sedlického byla jeho žádost rychle vyřízena a 11. února 1826 povoleno vydávání obou periodik, mělo to však svou podmínku. V Časopise se nemají objevovat články s politickou tematikou a i ostatní časopisy se musí podřídit cenzuře. Na sezení výboru dne 12. dubna 1826 přednáší Palacký svou vizi Časopisu. Palacký pak byl dne 15. května 1826 zvolen redaktorem obou periodik a od 1. ledna 1827 začínají Časopisy vycházet nákladem Národního muzea.⁷²

František Palacký předložil dva návrhy: *Návrhy ku zřízení českých Musejních časopisů*. První je datován 27. prosince 1825, druhý poté 4. května 1826. Hlavním úkolem časopisu bylo pečovat o řeč a literaturu českou a druhým bylo český národ vzdělávat. Díky tomuto faktu je rozsah časopisu až encyklopedický. Měl také šířit informace o Muzeu mezi lid, aby se zvedla popularita ústavu, Časopis se tak stal orgánem Společnosti Národního muzea. Pro koncepci Františka Palackého bylo nejdůležitější podat vědecko-literární obraz vlasti, který by sloužil i pro budoucí generace jakožto historický pramen pro poznání obrozeneckých snah českých.⁷³

Ačkoliv byl český Časopis orgánem Muzea a jeho společnosti, najdeme určité rozdíly oproti časopisu německému. Tato nesourodost je dána především jinou čtenářskou obcí, pro kterou je toto periodikum vydáváno a také jeho národní i literární cíle jsou od něho odlišné. Jedním z hlavních úkolů českého Časopisu bylo přiblížit Muzeu a jeho Společnost nejenom odbornému publiku, tedy mít lidovější ráz, než periodikum německé. Jeho nejdůležitějším úkolem ovšem bylo usilovat o zachování a udržování českého jazyka, plně vystihující obrozenecký duch své doby. Měl přinášet nejenom českou literaturu vědeckou, přírodopisnou i historickou, ale i básnickou a beletristickou, filozofické i filologické rozbory. Uveřejňoval i starší české památky.⁷⁴ Palacký se v Časopise zabývá i právníkou literaturou a terminologií. Časopis měl zásluhu na ustálení vědecké terminologie v oborech, které se na jeho stránkách objevovaly a přispěl tak k upevnění a zlepšení pozice českého jazyka ve vědních oborech.

Časopis již od prvního svého ročníku informuje o instituci Muzea, uveřejňuje na svých stránkách Jednání společnosti vlastenského Museum a Stav společnosti vlastenského

⁷² NEBESKÝ, Václav: *Dějiny Musea Království českého*. Praha: Museum království českého, 1869, str. 51-54.

⁷³ DROBNÁ, Zoroslava: Vývoj programu a poslání Časopisu Národního muzea za stopadesát let jeho trvání. In: *Časopis Národního muzea v Praze, Řada historická*. Roč. CXLVI, č. 1.-2., str. 3-4.

⁷⁴ HANUŠ, Josef: Musejní časopisy za redakce Palackého. In: *Časopis Musea království českého*. Roč. XCVI., r. 1922, str. 173-174.

Museum, Zprávy Komitétu pro vědecké vzdělání řeči a literatury české, z čehož vznikla pozdější Matice česká.⁷⁵

V Časopise německém se uveřejňovaly především vědecké studie, které měly reprezentovat české vědecké prostředí v zahraničí. Palacký sem začleňuje i statě pojednávající o obsahu českého Časopisu i českých snahách literárních. Pokoušel se tím především vzbudit zájem o český Časopis mezi vzdělanou šlechtou, pro kterou český Časopis neměl takovou atraktivitu. Časopis německý neměl takový ohlas a pro nedostatek odběratelů je koncem roku 1831 ukončeno jeho vydávání.⁷⁶ *Monatshefte der Gesellschaft des vaterländischen Museums in Böhmen*, tak zněl celý název německé obdoby českého Časopisu, měl být vědečtější a reprezentovat Muzeum v cizině, byla mu také díky tomu přikládána větší váha. Měl vycházet jako měsíčník, kdyžto český Časopis jako čtvrtletník. Větší část rozpočtu také spadala na vedení německého Časopisu.⁷⁷ Redakce se ujal Palacký, redigoval obě dvě periodika. Palacký musel řešit problémy, které mu vyvstaly díky malému zájmu přispěvatelů do německého Časopisu. Autory odpuzovala i přísná rakouská cenzura, které v té době neunikl ani Časopis český. Čtvrtým ročníkem mění německý Časopis název na *Jahrbücher des böhmischen Museums für Natur- und Länderkunde, Geschichte, Kunst und Literatur* a mění se na čtvrtletník. V této podobě vyšly pouze dva ročníky, pro nezájem bylo vydávání tohoto periodika zastaveno.⁷⁸

Muzeum nemohlo dlouho vydržovat časopisy samo a tak je dne 1. července 1828 převedlo na náklad Calvéova knihkupectví.⁷⁹ Časopisy se potýkaly především s cenzurou, která také způsobila nechuť především přispěvatelům do německého Časopisu podílet se na tomto zajímavém periodiku. Na přísnost cenzury si stěžoval i sám Palacký.⁸⁰

V Časopise můžeme sledovat nejenom jazykové změny, ale i změny, týkající se pravopisu. Časopis přijal analogický pravopis, kterým tisklo Muzeum své texty. První čtyři ročníky časopisu jsou ještě tištěny švabachem. Od roku 1830 přechází Časopis na latinku.⁸¹

Důležitým počinem jak pro samotné Muzeum, tak pro jeho periodikum bylo založení Sboru pro vědecké vzdělání řeči a literatury české roku 1830. Od 1. ledna 1831 je ustanoven a

⁷⁵ HANUŠ, Josef: Musejní časopisy za redakce Palackého. In: *Časopis Musea království českého*. Roč. XCVIII., r. 1924, str. 253.

⁷⁶ HANUŠ, Josef: Musejní časopisy za redakce Palackého. In: *Časopis Musea království českého*. Roč. XCVI., r. 1922, str. 57-66.

⁷⁷ MOUREK, V. E.: Palacký jako vydavatel německého časopisu vlastenského muzea v letech 1827 – 31. In: *Památník na oslavu stých narozenin Františka Palackého*. Praha: Matice česká, 1898, str. 284.

⁷⁸ DROBNÁ, Zoroslava: Vývoj programu a poslání Časopisu Národního muzea za stopadesát let jeho trvání. In: *Časopis Národního muzea v Praze, Řada historická*. Roč. CXLVI., č. 1.-2., str. 6.

⁷⁹ PALACKÝ, František: Návěští pp. Předplatitelům. In: *Časopis Společnosti vlastenského muzeum v Čechách*. Roč. II, sv. 2., str. 144.

⁸⁰ NEBESKÝ, Václav: *Dějiny Musea Království českého*. Praha: Museum království českého, 1869, str. 55-56.

⁸¹ JAKUBEC, Jan: Dějiny literatury české. Díl 2. Od osvětlení po Družinu máje. Praha: J. Laichter, 1934, str. 430.

zahajuje svoji činnost.⁸² Tento Sbor vznikl k plnění úkolu, které si Muzeu dalo již při svém založení, a sice zvelebit a udržovat jazyk český na vědecké úrovni. Podnětem k zřízení Matice české bylo vydávání encyklopedie a slovníku českého, kterého se ujal Palacký, jakožto redaktor muzejních Časopisů. Palacký si za své spolupracovníky vybral nejpovolanější osobnosti své doby: Josefa Jungmanna a Jana Svatopluka Presla. Redaktoři měli problémy s cenzurou, která spatřovala jejich činnost spíše politickou a působila jim v začátcích potíže. Palacký tak propojuje Matici českou s Muzeem, aby Matice měla důvěryhodného zastupitele před vídeňskými úřady. Jde o pokladnici, která díky zakladatelům, základní vklad činil 50 zlatých, vydává přední díla české literatury. Zakladatelé dostanou zdarma každý výtisk, který pak Matice vydá, od vydání encyklopedie se pro náročnost tohoto podniku prozatím upustilo.⁸³ Tímto počinem se Matice česká zapsala nesmazatelně do dějin literatury, kdy sloužila jako přední vydavatelství své doby. Vydávala i starší české prameny a českou literaturu krásnou i vědeckou, zasloužila se tak o zachování, zvelebení a rozšíření české literatury a českého jazyka. Od roku 1831 zde vychází i *Časopis Národního muzea*.

Palacký vedl redakci Časopisu 11 let, byl zastoupen Josefem Jungmannem roku 1837, kdy byl na studijní cestě v Římě. Na konci jedenáctého ročníku se Palacký loučí se svými čtenáři pohnutým doslovem o zásadách, kterými se při vedení Časopisu řídil, což nebyl jednoduchý úkol. Snažil se udržovat střední cestu mezi názorem staromilců, kteří popularizovali vědu pro prostý lid a mezi odborníky, kteří chtěli zachovat literaturu odbornou pouze pro pár učenců.⁸⁴ Naopak Palacký chtěl přivést k české literatuře střední vzdělané vrstvy národa.⁸⁵

Matice Česká sama projevila zájem o vydávání Časopisu, kde vychází od roku 1832. Společnost souhlasila, doufala, že toto rozhodnutí přispěje k větší popularizaci Časopisu. Žádá, aby na vydávání dohlížel ve Sboru matičním kurátor, v tehdejší době jím byl kníže Rudolf Kinský. Toto spojení se nakonec ukázalo jako nejlepší možné. Časopis ve spravování Matice české vycházel nepřetržitě téměř sto dvacet let, došlo k nárůstu odběratelů. Bohužel Časopis se začal časem vzdalovat Společnosti i Národnímu muzeu. Palacký roku 1836 na schůzi Sboru žádá, aby se přispěvatelům platili za jejich příspěvky honoráře, aby při dalším desetiletí, do kterého Časopis vstupoval, došlo k jeho zlepšení. Sbor tuto na tuto žádost odpověděl kladně, měl totiž obavy, aby nedošlo k zániku periodika.⁸⁶

⁸² ČERNÝ, Jan Matouš: *Museum království Českého. Stručná zpráva historická i statistická*. Praha: Národní museum, 1884, str. 38.

⁸³ NEBESKÝ, Václav: *Dějiny Musea Království českého*. Praha: Museum království českého, 1869, str. 88-91.

⁸⁴ PALACKÝ, František: Předmluva. In: *Časopis českého Museum*. Roč. XII. r. 1837, sv. 1., str. 3-8.

⁸⁵ JAKUBEC, Jan: *Dějiny literatury české. Díl 2. Od osvícenství po Družinu máje*. Praha: J. Laichter, 1934, str. 431.

⁸⁶ DROBNÁ, Zoroslava: *Vývoj programu a poslání Časopisu Národního muzea za stopadesát let jeho trvání*. In: *Časopis Národního muzea v Praze. Řada historická*. Roč. CXLVI., č. 1.-2., str. 7.

Palacký doplňuje program o vědecké úkoly, sám svými příspěvky k tomuto přispívá. Pro své pracovní činnosti roku 1838 žádá Sbor o zproštění redakce a na své místo navrhuje Pavla Josefa Šafaříka⁸⁷, s čímž Sbor souhlasil.⁸⁸

5. 2. Časopis Národního muzea od redakce Pavla Josefa Šafaříka až do období německé okupace

V prvním desetiletí byla v časopise zastoupena i starší česká beletristická a básnická produkce. Ze 71 spisovatelů v období let 1827 až 1836 je evidováno 35 takovýchto prací, tedy téměř polovina. Menší počet spolupracovníků Časopisu v desetiletí 1857 až 1866 je způsoben tím, že v časopise probíhaly změny. Roku 1855 bylo rozhodnuto, aby byl časopis veden po vzoru anglických *Review* a francouzských *Revue*.⁸⁹ Tou dobou začaly vycházet další vědecká periodika *Památky archeologické* a *Živa*. Tím se část produkce, vycházející do té doby v Časopise, přesunula do těchto nově vzniklých periodik.⁹⁰ Ani redakce v této době nebyla pevně ustálena, za toto desetiletí se čtyřikrát změnila.⁹¹

Pavel Josef Šafařík rediguje Časopis od roku 1838, ve *Slovu k vlastencům od redaktora* se odvolává na svého předchůdce, Františka Palackého a jeho koncept Časopisu.⁹² Přispíval do něho svými statěmi z oboru literární historie a prohluboval zájem o slovanskou tematiku. Za řízení Časopisu Šafaříkem od roku 1838 až do roku 1842 zachoval si Časopis svůj obsah, došlo k prohloubení zájmu o témata slovanská a literárně historická. V redakci zůstal pět let, ale roku 1842 žádá ze zdravotních důvodů a pracovních důvodů - stal se kustodem univerzitní knihovny⁹³ - o zproštění z redakce a místo sebe navrhuje Jana Erazima Vocela.⁹⁴

Jan Erazim Vocel ve své stati ve dvacátém ročníku Časopisu shrnuje jeho dosavadní vývoj a nastiňuje budoucí. Podtrhuje význam některých věd, které se díky obrozeneckých snahám, rychle rozvíjely, např. slovanská filologie, historie, systematické archeologie či filozofie. Snaží se povzbudit obrozence ke spolupráci v budování české vědy.⁹⁵

⁸⁷ PALACKÝ, František: Návěští o redakci Časopisu tohoto. In: *Časopis českého Museum*. Roč. r. 1838, str. 140.

⁸⁸ DROBNÁ, Zoroslava: Vývoj programu a poslání Časopisu Národního muzea za stopadesát let jeho trvání. In: *Časopis Národního muzea v Praze. Řada historická*. Roč. CXLVI., č. 1.-2., str. 8-9.

⁸⁹ NEBESKÝ, Václav: Slovo k laskavému obecenstvu. In: *Časopis Musea království Českého*. Roč. XXIX., r. 1855, str. 5.

⁹⁰ VRĚTKO, Antonín Jaroslav: Slovo redaktorovo. In: *Časopis Musea království Českého*. Roč. XXXV., r. 1861, str. 7.

⁹¹ JIREČEK, Josef, (nemá název, začíná Časopis Musea království českého) In: SCHULZ, Václav: *Ukazatel k prvním padesáti ročníkům Časopisu Musea království českého 1827-1876*. Praha: Matice česká, 1877, str. V-VI.

⁹² ŠAFAŘÍK, Pavel Josef: Slovo k vlastencům od redaktora. In: *Časopis českého Museum*. Roč. XXVIII., r. 1838, sv. II., str. 275-276.

⁹³ PAUL, K.: P. J. Šafařík jako redaktor Časopisu Národního muzea. In: *Časopis Národního muzea*. Roč. C., r. 1926, str. 48.

⁹⁴ ŠAFAŘÍK, Pavel Josef: Návěští o Redakci. In: *Časopis českého Museum*. Roč. XVII., r. 1843, str. 160.

⁹⁵ VOCEL, Jan Erazim: Slovo ke vlastenskému čtenářstvu. In: *Časopis českého Museum*. Roč. XX., r. 1847, sv. I., str. 1-10.

Roku 1847 začal vycházet Časopis měsíčně, tento stav však neměl dlouhého trvání a po půl roce bylo jeho vydávání zastaveno.⁹⁶ V druhé polovině téhož roku vyšly tři svazky Časopisu, ovšem obsahu politického, což v těchto revolučních dobách nebylo nic neobvyklého, zvláště když redaktor J. E. Vocel se s ostatní českou nobilitou účastnil říšského sněmu ve Vídni. Roku 1848 vycházel Časopis opět jen čtvrtletně.⁹⁷ Vocel v Časopise publikuje studie z českých dějin, dějin umění, pravěké, křesťanské a středověké archeologie. Vocel hodnotí vývoj časopisu kladně, chybí mu však v jeho obsahu odborné příspěvky o fyzice, přírodě, umění a průmyslu. Důvod toho vidí v ještě nerozvinuté odborné terminologii české. Vocel působí v redakci až do roku 1850, kdy z redakce odstupuje. Za nového redaktora byl Sborem ustanoven Václav Bolemír Nebeský.⁹⁸

V Časopise především v 60. letech zuří ostrá polemika ohledně budoucího směřování periodika. Roku 1855 provedl Sbor programový zásah do Časopisu, byly z něho vyloučeny vědecké studie, které se budou vydávat jako jeho příloha. Nebeský ve svém hodnocení obhajuje vědecké zaměření Časopisu. Svého postu redaktora se vzdává roku 1861 pro vážné onemocnění. V Časopise nalezneme od něho studie a překlady klasické literatury řecké a římské, ale i Shakespeara či literatury španělské, finské a jiné.⁹⁹

Rozvoj vědeckého bádání přispěl i k rozvoji vědeckých periodik. Od roku 1853 měl vycházet při Matici české přírodovědný časopis *Živa*, který navrhl prof. Jan Evangelista Purkyně. Následujícího roku přišel K. Vl. Zap s návrhem na vydávání časopisu archeologického a místopisného. Šlo o *Památky archeologické a místopisné*, které počaly vycházet roku 1855.¹⁰⁰ Toto periodikum vychází až do dnešních dní pod správou Akademie věd České republiky.

Články v Časopise mohly být uveřejňovány pouze se svolením Matice české a u Drobných příspěvků, dodatků k bibliografiím a starší české bibliografii musí být uveden pramen, z kterého autor čerpá.¹⁰¹

Jaroslav Antonín Vrtátko, knihovník Národního muzea, nastupuje do redakce Časopisu po Václavu Nebeském. Tento post zastává čtyři roky. Za svého působení se snaží o prohloubení filozofie a filologie a žádá přispívatele Časopisu o vypracování české historické mluvnice.¹⁰²

⁹⁶ VOCEL, Jan Erazim: Redaktor k čtenářstvu. In: *Časopis českého Museum*. Roč. XXII., r. 1848, str. 649-650.

⁹⁷ MALÝ, J.: Přehled literární činnosti Čechů od r. 1848 až do nynější doby. In: *Časopis českého Museum*. Roč. XXII., r. 1858, sv. III., str. 93-94.

⁹⁸ DROBNÁ, Zoroslava: Vývoj programu a poslání Časopisu Národního muzea za stopadesát let jeho trvání. In: *Časopis Národního muzea v Praze. Řada historická*. Roč. CXLVI, č. 1.-2., str. 9-13.

⁹⁹ DROBNÁ, str. 13-15.

¹⁰⁰ DROBNÁ, str. 13.

¹⁰¹ ZÍBRT, Čeněk: Upozornění redakce. In: *Časopis Musea království českého*. Roč. LXXXI., r. 1907, str. 200.

Ohledně obsahu a vedení Časopisu byly vedeny polemiky a bouřlivé diskuze. Časopis se však ustálil ve své tradiční podobě. Vnitřní utřídění Časopisu si předsevzal Josef Emler, profesor Pomocných věd historických na pražské univerzitě, který převzal redakci Časopisu roku 1871. Redakci vede až do svého odchodu roku 1890, kdy z úředních povinností skládá po dvaceti letech redakční post.¹⁰³ Dvě třetiny tehdejší literární produkce v Časopisu představovala historie spolu s historií literární. Začaly se zde publikovat dopisy osobností národního obrození, jenž mohou sloužit jako historický pramen pro poznání tohoto historického období, na kterém se *Časopis Národního muzea* významně podílel svou činností. Josef Emler se snažil být co nejvíce nestranným redaktorem při polemikách mezi konzervativci a zastánci modernismu v českém jazyce i vědách.¹⁰⁴

V redakci se poté vystřídal více osob. Jako první Antonín Truhlář, k němuž se připojili spoluredaktoři Václav Schulz a Čeněk Zíbrt. Dalším redaktorem byl František Kvapil, ke kterému se roku 1902 jako další redaktor přidal Čeněk Zíbrt, ten se roku 1905 ujal redakce až do roku 1913.¹⁰⁵

Od roku 1913 vychází Časopis ve dvou řadách: přírodovědné a duchovědné. Redaktorem přírodovědné části se stal Cyril Purkyně. Část duchovědná měla více přihlížet k slavistice, ale jinak si své zaměření na českou a slovanskou historii, filologii, filosofii a literární historii ponechala. Technicky se však jednalo o jeden časopis, až roku 1917 oznámil Sbor Matice české svým čtenářům rozdělení Časopisu na dvě samostatné řady, ale až roku 1948 vycházejí opravdu nezávisle na sobě.¹⁰⁶

Čeněk Zíbrt se ze zdravotních důvodů roku 1913 vzdal svého redaktorského postu v Časopise. V 88. ročníku (rok 1914) je oznámeno čtenářům rozdělení Časopisu na dvě samostatná oddělení, historicko-filozofické a přírodovědecké. Historicko-filozofická část se měla věnovat české a slovanské tematice všeobecně a vedle studií z historie a filologie podávala i kritické hodnocení české a jihoslovanské literatury, zejména publikací, které rozšiřují sbírkový materiál v Knihovně Národního muzea. Historicko-filozofickou část měl redigovat prof. dr. J. Máchal. Dále trvá Kuratorium Matice české na dodržení odbornosti takové, aby byla přístupná i širší vrstvě čtenářstva.¹⁰⁷

¹⁰² DROBNÁ, Zoroslava: Vývoj programu a poslání Časopisu Národního muzea za stopadesát let jeho trvání. In: *Časopis Národního muzea v Praze. Řada historická*. Roč. CXLVI, č. 1.-2., str. 15-16.

¹⁰³ EMLER, Josef: (Složení funkce redaktora) In: *Časopis Musea království českého*. Roč. LXIV, r. 1890, str. 615.

¹⁰⁴ ŠPĚT, Jiří: Josef Emler jako redaktor Časopisu Národního muzea. In: *Časopis Národního muzea. Řada historická*. Roč. CLXV., r. 1996, str. 41-46.

¹⁰⁵ DROBNÁ, Zoroslava: Vývoj programu a poslání Časopisu Národního muzea za stopadesát let jeho trvání. In: *Časopis Národního muzea v Praze. Řada historická*. Roč. CXLVI, č. 1.-2., str. 22.

¹⁰⁶ DROBNÁ, Zoroslava: K jubileu Časopisu Národního muzea. In: *Časopis Národního muzea. Oddíl věd společenských*. Roč. CXXVI., 1957, č. 1., str. 124-125.

¹⁰⁷ ČELAKOVSKÝ, J.: Oznámení. In: *Časopis Musea království českého*. Roč. LXXXVIII, r. 1914, str. 112.

Zrod nové republiky byl nadšeně vítán i v Časopise Národního muzea, na jeho stránkách najdeme *Slavnostní oznámení* o vzniku svobodné republiky Československé datovaného dnem 28. října 1918.¹⁰⁸

Od roku 1918 má Časopis Národního muzea vycházet ve dvou samostatných oddílech, duchovědném a přírodovědném. Duchovědný oddíl bude prezentovat články hlavně z české a slovanské historie, filologie a literární historie. Přírodovědný bude věnovat pozornost hlavně pracím vlastivědným.¹⁰⁹

Obsahové zaměření časopisu se změnilo roku 1934, kdy došlo k převzetí Národního muzea do správy země České. Kuratorium, které vzniklo jako odborná péče o Muzeum, zavedlo, že do redakce mimo zástupce Matice české a Kuratoria zasedne i zástupce Muzea. Zdálo se mu totiž, že se Časopis svým obsahem spíše vzdaluje Muzeu. Tomu odpovídal i nový program, který vyšel v CXII. Ročníku (rok 1938). Časopis se měl více specializovat na práce muzejních vědeckých pracovníků a prezentovat více činnost Muzea.¹¹⁰

Časopis vycházel nepřetržitě až do roku 1940, kdy bylo v důsledku okupace na pět let přerušeno jeho vydávání. Je tak učiněno Přípisem tiskového odboru ze 13. dubna 1941, který z důvodu šetření papírem zastavuje vydávání Časopisu Národního muzea.¹¹¹ Po druhé světové válce Časopis opět seznamuje veřejnost s vědeckou, konzervátorskou a výstavní činností Muzea, má ale také utužovat vědecké a slovanské vztahy.¹¹²

5. 3. Časopis Národního muzea po roce 1945

Po druhé světové válce se Časopis začíná více zabývat muzeologickou problematikou, které v předešlých ročnících není věnovaná taková pozornost, jaká by měla být pro periodikum, které reprezentuje největší a ústřední muzeologickou instituci. Tato situace také souvisela s dlouhodobými debatami ohledně muzeologie jakožto samostatné vědní disciplíny. Od 50. let přináší Časopis podrobné informace o činnosti jednotlivých muzejních oddělení. Zařazením rubriky Muzea a muzejnictví do svého obsahu začíná plnit i úlohu ústředního periodika a tribuny českého muzejnictví. Toto rozhodnutí posílilo i postavení Národního muzea v síti muzeologické síti, která měla být co nejvíce propojena.¹¹³

¹⁰⁸ 28. října 1918 In: *Časopis Musea království českého*. Roč. XCII, sv. I., r. 1918, str. 305.

¹⁰⁹ MÁCHAL, Jan – PURKYŇE: Cyril: Oznámení. In: *Časopis Musea království českého*. Roč. XCI., sv. 4., str. 500.

¹¹⁰ DROBNÁ, Zoroslava: K jubileu Časopisu Národního muzea. In: *Časopis Národního muzea. Oddíl věd společenských*. Roč. CXXVI., 1957, č. 1., str. 125.

¹¹¹ DROBNÁ, Zoroslava: Vývoj programu a poslání Časopisu Národního muzea za stopadesát let jeho trvání. In: *Časopis Národního muzea v Praze. Řada historická*. Roč. CXLVI, č. 1.-2., str. 31.

¹¹² DROBNÁ, Zoroslava: K jubileu Časopisu Národního muzea. In: *Časopis Národního muzea. Oddíl věd společenských*. Roč. CXXVI., 1957, č. 1., str. 125.

¹¹³ ŠPĚT, Jiří: Muzea a muzeologie v Časopise Národního muzea. In: *Časopis Národního muzea v Praze. Řada Historická*. Roč. CXLVIII, r. 1979, č. 1.-4., str. 79-84.

Od roku 1946 až do roku 1947 vedou redakci Václav Vojtíšek, Miloslav Novotný a Bedřich Svoboda. Redakce se opět přihlásila k odkazu Palackého a jeho koncepci vedení muzejního Časopisu, vytyčuje však na přední místo spojení Časopisu s Národním muzeem, jehož má být reprezentantem a od něhož se díky spojení s Maticí českou vzdálilo.¹¹⁴ Úkolem časopisu je přinášet veřejnosti odborné práce, které budou zpracovávat památky uložené v Muzeu, podrobné zprávy z jednotlivých oddělení, nových sběratelských přírůstků, badatelských úspěchů, sledovat konzervační a výstavní práce při Muzeu. I v dalších ročnících se bude objevovat literární kritika, která je nedílnou součástí obsahu Časopisu již od let Palackého. Hlavní pozornost bude věnována slovanské tematice, ale mohou se objevit i příspěvky o egyptských, antických či jiných cizokrajných památkách.¹¹⁵

Po roce 1948 je už Časopis Národního muzea vydavatelsky spjat s Muzeem a stává se ústředním tiskovým orgánem pro české muzejnictví. Časopis tudíž vychází ve spolupráci se Státním pedagogickým nakladatelstvím pod Národním muzeem a redakci má také pod svoji správou. Časopis přinášel nové myšlenky do této oblasti, zkušenosti ze sovětského muzejnictví a další informace a podněty pro teorii i praxi. Jeho vliv nebyl takový, díky malé periodicitě a občasným potížím při vydání nedokázal dodávat aktuální informace. Stal se tak platformou pro dlouhodobější statě či dokumentaci, např. přinášel informace o výstavách konaných v Muzeu, o zahraničních konferencích či přehledy rozvoje muzejnictví v krajích. Zveřejňoval teoretické statě, příspěvky k dějinám oboru a přinášel zprávy z jednotlivých oddělení Muzea.¹¹⁶ V této době se Časopis stává i orgánem Svazu českých muzeí. Do Časopisu byla zařazena pravidelná rubrika Musea a muzejnictví, která byla vedena pod dohledem Svazu. Přinášela obecné informace o muzejnictví a podrobně informovala o děních v jednotlivých muzeologických institucích v Československé republice i v zahraničí, jak o jejich činnosti sběratelské, výstavní i ediční. Musea, organizovaná Svazem muzejním, dostávala oba oddíly Časopisu Národního muzea zdarma.¹¹⁷

Od roku 1965 vychází dvě samostatné řady Oddíl přírodovědný, Přírodovědecké muzeum a Historické muzeum, dřívější Oddíl věd společenských. Významné jubileum připadlo na rok 1977, kdy si muzeum i veřejnost připomínali 150. výročí založení Časopisu Národního muzea. V tomto ročníku nacházíme několik statí zabývajících se Časopisem.¹¹⁸

¹¹⁴ DROBNÁ, Zoroslava: Vývoj programu a poslání Časopisu Národního muzea za stopadesát let jeho trvání. In: *Časopis Národního muzea v Praze. Řada historická*. Roč. CXLVI, č. 1.-2., str. 33.

¹¹⁵ VOJTÍŠEK, Václav – SVOBODA, Bedřich – NOVOTNÝ, Miloslav: Po několikaleté přestávce...., In: *Časopis Národního muzea. Oddíl duchovědný*. Roč. CXV, r. 1946, sv. 1.-2., str. 7-8.

¹¹⁶ ŠPĚT, Jiří: Muzeologicko-metodická činnost Národního muzea v Praze po roce 1945. In: *Časopis Národního muzea v Praze. Řada historická*. Roč. CLIV, 1985, č. 3.-4., str. 175.

¹¹⁷ TUČEK, Karel – DENKSTEIN, Vladimír: Časopis Národního muzea orgánem Svazu českých muzeí. *Časopis Národního muzea*. Roč. CXVII-CXIX, r. 1948 – 1950, str. 127.

¹¹⁸ Jde o statě: DROBNÁ, Zoroslava: Vývoj programu a poslání časopisu Národního muzea za stopadesát let jeho trvání a ŠPĚT, Jiří: Historie v Časopise Národního muzea. In: *Časopis Národního muzea v Praze. Řada Historická*. roč. CXLVI., r.

Národní muzeum při této příležitosti uspořádalo výstavu „150 let Časopisu Národního muzea“, mapující historii Časopisu od jeho vzniku až do roku 1977, kdy bylo možné sledovat nejstarší i nejnovější ročníky tohoto periodika na jednom místě. Výstava mapovala nejenom historii Časopisu Národního muzea, ale i počátky českého časopisectví od 17. století. Bylo zde možno nalézt vzdělávací časopisy české 18. století i nejstarší vědecká periodika z té doby. Výstava byla doplněna o předměty z muzejních sbírek, o kterých dané statě a texty v Časopise pojednávaly a přidávaly tím na interaktivitě a přitažlivosti pro návštěvníky. Výstavu připravila Knihovna Národního muzea v přízemních prostorách hlavní budovy Národního muzea.¹¹⁹

Od roku 1987 mění Časopis Národního muzea – Historické muzeum svůj přídomek na Řada historická. V tomto roce se udála i změna redaktorská, kdy Dagmar Starou nahradil Jaroslav Čechura, který vedl dvacet čtyři ročníků Časopisu až do roku 2011. Podrobné informace o jednotlivých redaktorech za období 1946 až 2013 a odborných statí v časopise přináším v následující kapitole.

1977.

¹¹⁹ VRCHOTKA, Jaroslav: Výstava „150 let Časopisu Národního muzea“. In: *Časopis Národního muzea v Praze, Řada Historická*. Roč. CXLVI., r. 1977, č. 3.-4., str. 220-221.

6. Redaktoři Časopisu Národního muzea od roku 1946 do roku 2013

V této kapitole bych ráda podrobněji rozvedla výsledky analýzy, kterou jsem zpracovávala na podkladu bibliografické přílohy, kterou uvádím na konci své studie. Sledovala jsem vývoj témat hlavních článků v časopise za období od roku 1946 až do roku 2013. Zkoumala jsem také autory těchto článků a instituce, které zastupují. Tímto jsem chtěla navázat na rejstříky, které k Časopisu Národního muzea vycházely již dříve a jejichž vývojem se podrobně zabývám v kapitole Periodika, jejich význam pro historiografii a metody jejich zpřístupňování.

6. 1. Redaktoři Časopisu Národního muzea v období let 1946 a 1947

V tomto období vedou redakci Časopisu Miloslav Novotný, Bedřich Svoboda a Václav Vojtíšek. Časopis vychází pod Maticí českou v nakladatelství Orbis. Redakce v tomto složení vydala dva ročníky Časopisu.

V tomto období byl nejpłodnějším autorem Jiří Neustupný. Největší podíl mezi články mají historické statě, především ty týkající se pravěku. Druhou nejoblíbenější tematikou je archeologie. Další statě pojednávají o historii, literární historii a historii divadla. Autoři pochází většinou z prostředí Národního muzea. Jiří Neustupný řídil oddělení protohistorie a prehistorie při Národním muzeu.¹²⁰

6. 1. 1. Miloslav Novotný (17. 7. 1894 - 22. 12. 1966)

Na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy studoval slavistiku a romanistiku. Po ukončení studií pracoval v Masarykově lidovčhoavném ústavě a od roku 1924 začíná pracovat v Národním muzeu, kde se věnuje sbírce korespondencí a literárních pozůstalostí v Knihovně Národního muzea, známého pod familiárnějším označením Literární archiv. Od roku 1929 toto oddělení i řídí. Za jeho působnosti se sbírka neuvěřitelně rozrostla ze 76 000 jednotek, které měla na začátku jeho působnosti, na půldruhého milionu archivních jednotek. Po válce se dostává do čela Knihovny Národního muzea, rozvíjí činnost výstavní a i fondy Knihovny se za jeho působení rozrůstají. Byl přední editor, redaktor, literární historik a kritik i překladatel. Vydává např. Sebrané spisy Jana Nerudy či Boženy Němcové, dílo Zikmunda

¹²⁰ TUREK, Rudolf: Sedmdesátky Jiřího Neustupného. In: *Časopis Národního muzea. Historické muzeum*. Roč. CXLIV, r. 1975, sv. 1.-2., str. 209.

Wittra, Jiřího Wolkra a korespondenci Karla Havlíčka Borovského. Od roku 1930 je redaktorem Literárních rozhledů, rediguje i Literární noviny.¹²¹

6. 1. 2. Prof. PhDr. Bedřich Svoboda, DrSc.

(4. 2. 1910 – 18. 8. 1975)

Odborný pracovník Pravěkého oddělení Národního muzea, kde pracoval od roku 1936 až do roku 1953, kdy nastupuje do Archeologického ústavu Československé akademie věd. Jeho práce při Muzeu byla věnována především studiu antické kultury a její vliv na hmotnou kulturu obyvatel střední Evropy v prvních 4. století n. l. Jeho publikace Čechy a římské impérium, které vydal roku 1948 je bráno jako jedno ze stěžejních děl mapující toto období. Při Národním muzeu usiloval o vybudování antické sbírky a za okupace zpracovává Píčovny inventáře, které slouží jako důležitý pramen pro další bádání. Byl autorem několika významných výstav seznamujících s kulturou antického světa, jako byla např. významná výstava Antické umění ve sbírkách a nálezích v Československu, která poprvé přinášela to nejlepší z antického umění a doložila tak zásahy antické kultury na území Československé republiky.¹²²

6. 1. 3. Prof. Václav Vojtíšek

(9. 8. 1883 - 22. 8. 1974)

Profesor pomocných věd historických na Filozofické fakultě Karlovy univerzity, ředitel Archivu hlavního města Prahy a Ústředního archivu ČSAV. Díky vlivu Aloise Jiráka se brzy stává historie hlavním oborem, kterému se Václav Vojtíšek věnuje, při studiu na Filozofické fakultě Karlovy univerzity navštěvuje semináře a přednášky předních osobností tohoto oboru Friedricha a Golla. Vstupuje do Společnosti Národního muzea a 8. května 1913 se poprvé účastní valného shromáždění. 21. června 1934 se pak stává členem výboru Společnosti Národního muzea, napomáhá k postátnění Muzea a podílí se na novém programu muzejní Společnosti. Byl také členem kuratoria, které stálo v čele Muzea a které bylo voleno částečně z členů Společnosti a částečně ze zástupců zemských orgánů. Velkou ztrátu utrpěl při požáru ve dnech pražského povstání, kdy shořely části městského archivu i řada jeho vědeckých rukopisů. Po válce vyučoval na Filozofické fakultě, na Státní archivní škole, stal se předsedou Československé archivní společnosti a stal se ředitelem Ústředního archivu

¹²¹ ŠVEHLA, Karel: Za Miloslavem Novotným. In: Časopis Národního muzea. Historické muzeum. Roč. CXXXVI, r. 1967, č. 1., str. 21-22.

¹²² SAKAŘ, Vladimír: Prof. PhDr. Bedřich Svoboda, Dr.Sc.. In: Časopis Národního muzea. Historické muzeum. Roč. CXLIV., r. 1975, č. 3.-4., str. 211.

Československé akademie věd. Na valném shromáždění konaném 25. července 1945 byl zvolen předsedou Společnosti Národního muzea.¹²³

Václav Vojtíšek byl spoluredaktorem Časopisu Národního muzea v letech 1938 až 1947 a publikoval v něm řadu článků a studií.

6. 2. Redaktoři Časopisu Národního muzea v období let 1948 až 1956

V toto období najdeme na postu redaktorů Vladimíra Denksteina a Zoroslavu Drobnu. Redigují spolu sedm ročníků Časopisu.

V tomto období na rozdíl od minulého převládá více materiálu hudební provenience. Jedná se o 11 článků z 65 celkových. Zasloužil se o to i Alexandr Buchner, pracovník Hudebního oddělení Národního muzea. Druhým nejčastějším tématem pro toto období je numismatika (8 článků), zde byla nejpłodnějším autorem je Emanuela Nohejlová-Prátová, pracovnice Numismatického oddělení Národního muzea. Dalším četným oborem v tomto období se staly články z oblasti filologické (7 článků). Z ostatních oborů se články věnují dějinám umění (4 články), historii (4 články), archeologii (2 články), etnografii (3 články) a literatuře (2 články). Po jednom článku se zde objevují studie ohledně muzeologie, prehistorie.

6. 2. 1. PhDr. Vladimír Denkstein, DrSc.

(3. února 1906 – 1993)

Jeho oborem byly dějiny umění, specializoval se zejména na českou gotickou architekturu. Svou kariéru zahájil 15. července 1932 jako vědecký pracovník Městského muzea v Českých Budějovicích. Bohužel za fašistické okupace musí opustit České Budějovice i muzeum a vystřídá několik pracovišť, než roku 1941 natrvalo nastupuje do Národního muzea, kde nejdříve pracuje v národopisném oddělení, poté v historicko-archeologickém. Svůj post je nucen opustit po dobu totálního nasazení u firmy Bosch v Praze až na konci války. Od května 1945 nastupuje do úřadu přednosty historicko-archeologického oddělení, kde se intenzivně věnuje vedení tohoto oddělení. Po odchodu G. Skalského se stává 1. dubna 1956 ředitelem Národního muzea. Mezi jeho vědecké počiny patří především uveřejnění nálezu stříbrné románské čelenky z Českých Budějovic a seznámení veřejnosti s husitským kodexem z Jeny. Po okupaci také vyučuje na Českém vysokém učení technickém,

¹²³ CHALUPA, Aleš: Za akademikem Václavem Vojtíškem. In: Časopis Národního muzea. Historické muzeum. Roč. CXLIV., r. 1975, č. 1.-2., str. 70-71.

poté na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy. Předsedal Ústřední muzejní radě a byl členem Ústřední památkové péče. Jeho muzeologická činnost se nesoustřeďovala pouze na Národní muzeum, stal se díky své činnosti předsedou mezinárodního výboru při ICOMu.¹²⁴

Od roku 1948 až do roku 1956 je vedoucím redaktorem Časopisu Národního muzea, oddělení věd společenských a od roku 1956 redaktorem Sborníku Národního muzea.

6. 2. 2. Dr. Zoroslava Drobná

(22. 12. 1907 – 21. 6. 1988)

Vedoucí Historicko-archeologického oddělení při Národním muzeu. Jejím oborem byly dějiny umění a estetiky, které vystudovala na brněnské univerzitě. Specializovala se na české středověké malířství a knižní malbu, která se stala její stěžejním badatelským tématem. Svou muzejní kariéru zahájila v Městském muzeu v Brně. Během okupace byla načas internována ve věznici gestapa, azyl nachází v Praze, která se poté stala jejím působištěm a od roku 1940 se stává pracovnící Historicko-archeologického oddělení Národního muzea. Zde se roku 1956 stává vedoucí oddělení. Díky jejímu působení se sbírky velice rozrostly i výstavní činnost oddělení se stávají důležitými počiny na poli české muzeologie, díky novému pohledu na koncepci a prezentaci vystavovaných děl. Další oblast jejího působení jsou husitské památky, kdy pořídila soupis husitských památek či vedla archeologický terénní výzkum husitského tábora u Kunratic. Byla členkou Mezinárodního výboru ICOM pro muzea archeologická a historická a jednatelkou Historického sboru Společnosti Národního muzea.¹²⁵

Od roku 1948 působila jako spolu redaktorka Časopisu Národního muzea – oddílu věd společenských, od roku 1956 je jeho hlavní redaktorkou.

6. 3. Redakce Časopisu Národního muzea v období let 1957 až 1961

V tomto období nacházíme na redaktorském postu opět Zoroslavu Drobnou, Vladimír Denkstein odstupuje a je nahrazen Rudolfem Turkem. Spolu vedou pět ročníků Časopisu. Portrét Zoroslavy Drobné uvádím výše.

Za této redakce jsou v Časopise nejvíce zastoupeny články z oblasti dějin umění. Jde celkem o 14 článků z 64 sledovaných. Je to také dáno osobnostmi, které redakci vedou. Jedná se o dva velice významné badatele v tomto odvětví české vědy. Druhým zastoupeným

¹²⁴ DROBNÁ, Zoroslava: Šedesát let Dr. Vladimíra Denksteina. In: *Časopis Národního muzea. Historické muzeum*. Roč. CXXXV., r. 1966, č. 1., str. 2-4.

¹²⁵ DENKSTEIN, Vladimír: Šedesátiny Zoroslavy Drobné. In: *Časopis Národního muzea. Historické muzeum*. Roč. CXXXVI., r. 1967, č. 4, str. 157-160.

tématem v článkách je opět archeologie (12 článků), následovaná numismatikou (8 článků). Nacházíme zde i filologické (6 článků), historické (6 článků) články, články o prehistorii (4 články). Nejmenší podíl témat má muzeologie (2 články). Po jednom článku nacházíme z témat divadelní a hudební historie, muzikologie, etnografie, antropologie a literární historie.

6. 3. 1. PhDr. Rudolf Turek, DrSc.

(20. 6. 1910 – 13. 11. 1991)

Vědecký pracovník oddělení prehistorie a protohistorie Národního muzea v Praze, vedoucí semináře slovanských starožitností na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy a přední znalec staroslovanského období a kultury raného středověku. V Národním muzeu pracoval od 31. prosince 1938, kde nastoupil do Prehistorického oddělení a kde pracoval do roku 1985.¹²⁶ Rudolf Turek věnoval své životní dílo raně středověké kultuře českých Slovanů, snažil se ovšem o komplexní pohled a využíval k tomu poznatky i z jiných společenských disciplín či z historické geografie. Z témat, kterým se za svůj profesní život zabýval, uveďme např. problém kmenových teritorií českých Slovanů, geografické a časové vymezení slovanského mohylového pohřbívání v Čechách, otázka vztahu archeologického a numismatického materiálu, rekonstrukce slovanských počátků nejzápadnější části Čech a pražského území, výklad počátků monumentální architektury v našich zemích, příspěvky k raně středověké analistice či zkoumání slavníkovského panství, především jeho centra Libice a osobnosti pražského biskupa Vojtěcha. Za svou dlouholetou činnost v oblasti evropského kulturního dědictví získal od vídeňské univerzity cenu Gottfrieda von Herdera.¹²⁷

6. 4. Redakce Časopisu Národního muzea v období let 1962 až 1967 a 1971 až 1972

V tomto období je na redakčním postu Zoroslava Drobná. V ročnících 1962 a 1964 až 1967 je Zoroslava Drobná uvedena na redakčním postu spolu s Redakční radou. Ročníky 1963, 1971 a 1972 je pak uvedena pouze sama. Portrét Drobné je uveden výše, nebudu již v této kapitole uvádět její životní data. Zoroslava Drobná v tomto uvedeném období vedla osm ročníků Časopisu.

Toto období je velice plodné. Na stránkách Časopisu nalezneme 158 článků. Jako v předešlém období dominují zde oblast dějin umění (28 článků), archeologie (27 článků),

¹²⁶ BŘEŇ, Jiří: Loučíme se s PhDr. Rudolfem Turkem, DrSc. In: *Časopis Národního muzea v Praze. Řada historická*. Roč. CLXI, č. 3.-4., str. 114.

¹²⁷ HÁSEK, Ivan: K pětadesátce Rudolfa Turka. In: *Časopis Národního muzea. Historické muzeum*. Roč. CXLIV., r. 1975, č. 1.-2., str. 69-70.

historie (25 článků), historie literatury (18 článků), numismatika (12 článků) a filologické studie (7 článků). Populární jsou články i z oboru divadelní historie (5 článků), prehistorie (5 článků), archivnictví (3 články), muzeologie (2 články) a etnografie (2 články). Jedním článkem je zastoupen obor antropologie. Nejplodnější autorkou se stala sama redaktorka Zoroslava Drobná.

6. 5. Redakce časopisu pro období 1968 až 1970 a 1973 až 1986

V tomto období nalezneme na redakčním postu opět ženu. Je jí Dagmara Stará, která vede časopis celých patnáct ročníků.

I v tomto období se objevuje mnoho studií z dějin umění, nepatří jim však pomyslné první místo. Za toto sledované období nalezneme 29 článků ze 122 celkových. Na druhém místě nalezneme opět stati archeologické (23 článků). Stati z dějin umění jsou i v těchto letech populární (19 článků). Další oblíbenými tématy jsou numismatika (11 článků), muzeologie (10 článků), etnografie (8 článků) a literární historie. Méně jsou zastoupeny statě pojednávající o archivní problematice (5 článků), hudební historie (4 články) a filologie (2 články). Po jednom článku mají statě o správě, divadelní historii a prehistorii.

6. 5. 1. Dagmar Stará

(27. 2. 1928-)

Vědecká pracovnice Národního muzea a historička umění. Studovala na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy dějiny umění a klasickou archeologii. Působila v Oddělení historické archeologie při Národním muzeu od roku 1961 až do roku 1992, kde spravovala předměty uměleckého řemesla. V období let 1974 až 1986 byla vedoucí tohoto oddělení.¹²⁸

Od svého nástupu do Národního muzea byla i tajemnicí redakce a v létech 1974 až 1986 redigovala Časopis Národního muzea, kde přispěla k vydávání samostatných rejstříků.

6. 6. Redakce Časopisu Národního muzea pro období let 1987 až 2010

V tomto období vedl redakci Časopisu Jaroslav Čechura. Období jeho redakce je nejdelším za dobu mého zkoumání Časopisu. Redigoval celých dvacet čtyři ročníků tohoto významného periodika.

¹²⁸ ŠNAJDROVÁ, Evženie: Životní jubileum Dagmar Staré. In: *Časopis Národního muzea. Řada historická*. Roč. CLXXVIII., r. 2009, č. 3.-4., str. 164.

Toto období se vyznačuje obrovskou převahou historických statí. Z celých 250 článků je jich 108 věnováno právě historickým tématům. Zásadním způsobem tomu přispěl i redaktor za toto období, Jaroslav Čechura, sám je nejpłodnější autorem a za dobu jeho působení bylo v Časopisu uveřejněno 23 statí. Významné místo má jako v předešlých letech archeologie (36 článků), archivní problematika (19 článků), dějiny umění (12 článků) a muzeologie (11 článků). Z dalších oborů uvedme především etnologické studie (5 článků), filologické studie (4 články), studie z divadelní (3 články) a literární historie (3 články). Muzikologie a numismatika, dříve se velice hojně objevující tematika, mají shodně po 2 člancích.

6. 6. 1. Prof. PhDr. Jaroslav Čechura, DrSc. (1952 -)

Redaktor Časopisu pro období let 1987 až 2010. Vyučující na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy české dějiny. S Národním muzeem ho pojí i jeho dlouholetá činnost ve vedení Archivu Národního muzea. Jeho specializací je období pozdního středověku a počátku novověku. Jde o jednoho z nejpłodnějších autorů. Svůj obor se snaží zpłodnarizovat a představit širším vrstvám. Jeho publikační činnost je toho důkazem, vydal přes 40 monografií ze svého oboru

6. 7. Redakce Časopisu Národního muzea pro období let 2011 až 2013

Toto období reprezentuje na postu Klára Woitschová, která rediguje Časopis Národního muzea až do dnešní doby. Ve své studii zahrnují tři ročníky její práce.

V nejnovejším období také převládají historické studie. V Časopise najdeme 10 článků, zabývajícími se historickou tematikou. Druhým nejoblíbenějším tématem je opět archeologie (9 článků), která má od svých počátků neodmyslitelnou spjatost s tímto periodikem. Archivní problematice se věnuje 6 článků. Ale nejenom klasická témata jsou v těchto letech zastoupena. Časopis je platformou pro většinu vědeckých oborů a je přínosné, že se na těchto stránkách objevují. Politologie je z modernějších věd zastoupena 2 články. Dvěma články je zastoupena i pro Časopis klasičtější téma, literární historie. Po jednom článku najdeme v Časopisu z oboru publicistiky, turistiky, ornitologie, geodezie.

6. 7. 1. PhDr. Klára Woitschová, Ph.D. (1977 -)

Současná redaktorka Časopisu Národního muzea, vyučující Pomocných věd historických a archivního studia na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Jejím předním oborem je heraldika, sfragistika a novodobější dějiny. Za dobu její působnosti se Časopis více otevřel i novým oborům, které dřív nebyly v tomto periodiku běžné. Přejme ji i do budoucna jen samé redaktorské úspěchy.

Závěr

Ve své práci jsem sledovala vývoj Časopisu Národního muzea a osudy osob s ním spojených. Časopis je neodmyslitelnou součástí instituce Národního muzea, i když nebylo tak tomu po celé období Časopisu.

Koncepce Časopisu pochází od nejpřednějšího historika Františka Palackého a vůdčí osobnosti českého národního obrození. Jeho koncept byl nadčasový a ještě dnes můžeme konstatovat, že na svou dobu i velice moderní pojetí Národního muzea i Časopisu samotného.

V době, kterou jsem si zvolila jako téma pro své bádání, se struktura Časopisu změnila hned zezáčátku. Časopis měl více dbát na funkci Muzea jako ústředního muzeologického orgánu v nově vzniklé Československé republice. Vedly se mnohaleté spory o koncepci a směru pokračování Časopisu. Dokonce se nějaký čas uvažovalo i nad tím, že toto významné vědecké periodikum zanikne úplně. To se naštěstí nestalo a my tak můžeme sledovat jeho další vývoj.

Od roku 2011 začíná v Časopise přibývat i jiných oborů zájmů, než tomu bylo dříve. Časopis nadále vychází čtvrtletně, bohužel časopis není běžně k sehnání a musí se objednávat přes Národní muzeum, které zajišťuje plynulost jeho vycházení.

Doufejme, že se i v budoucnu budeme setkávat s tímto významným a zajímavým českým vědeckým periodikem. Od Palackého dob se velmi změnilo, ale zachovávat českou vědu, informovat o nových směrech Národního muzea a především vzdělávat je neustálým konceptem Časopisu.

Časopis vždy poskytoval své stránky předním odborníkům ve svých oborech. Doufejme, že tak tomu zůstane i v budoucnu a Časopis si zachová svůj jedinečný post na poli české vědy.

Seznam použité literatury a odborných pramenů

Odborné prameny:

- ČELAKOVSKÝ, J., Oznámení. In: *Časopis Musea království českého*. Roč. LXXXVIII, r. 1914.
- EMLER, Josef, (Složení funkce redaktora) In: *Časopis Musea království českého*. Roč. LXIV, r. 1890.
- MÁCHAL, Jan – PURKYNĚ, Cyril, Oznámení. In: *Časopis Musea království českého*. Roč. XCI., sv. 4.
- PALACKÝ, František, Návěští pp. Předplatitelům. In: *Časopis Společnosti vlastenského museum w Čechách*. Roč. II., sv. 2.
- PALACKÝ, František, Předmluva. In: *Časopis českého Museum*. Roč. XII., r. 1837, sv. 1.
- PALACKÝ, František, Slovo k vlastencům od redaktora. In: *Časopis Společnosti vlastenského museum w Čechách*. Roč. I., r. 1827, sv. IV.
- Společnost vlastenského Museum. In: *Časopis Společnosti vlastenského museum v Čechách*. Roč. I., r. 1827.
- ŠAFAŘÍK, Pavel Josef, Návěští o Redakci. In: *Časopis českého Museum*. Roč. XVII., r. 1843.
- ŠAFAŘÍK, Pavel Josef, Slovo k vlastencům od redaktora. In: *Časopis českého Museum*. Roč. XXVIII., r. 1838, sv. II.
- VOCEL, Jan Erazim, Redaktor k čtenářstvu. In: *Časopis českého Museum*. Roč. XXII., r. 1848.
- VOCEL, Jan Erazim, Slovo ke vlastenskému čtenářstvu. In: *Časopis českého Museum*. Roč. XX., r. 1847, sv. I.
- VRĚTÁTKO, Antonín Jaroslav, Slovo redaktorovo. In: *Časopis Musea království Českého*. Roč. XXXV., r. 1861.
- ZÍBRT, Čeněk: Upozornění redakce. In: *Časopis Musea království českého*. Roč. LXXXI., r. 1907.

Odborná literatura:

- BERÁNKOVÁ, Milena, *Dějiny československé žurnalistiky. Vysokoškolská učebnice pro posluchače fakulty žurnalistiky*. Díl I., Český periodický tisk do roku 1918, 1. vyd., Praha: Novinář, 1981, s. 274.

- BERÁNKOVÁ, Milena – KŘIVÁNKOVÁ, Alena – Ruttkay, Fraňo, *Dějiny československé žurnalistiky: celostátní vysokoškolská učebnice*. 1. vyd. Díl 3. Český a slovenský tisk v letech 1918 – 1944. Praha: Novinář, 1988, s. 315.
- BLÁHOVÁ, Ivana, Vývoj muzejní správy v letech 1842 – 1892. In: *Časopis Národního muzea. Historické muzeum*. Roč. CXXXVII – CXXXIX., r. 1968 – 1970.
- BŘEŇ, Jiří, Loučíme se s PhDr. Rudolfem Turkem, DrSc. In: *Časopis Národního muzea v Praze. Řada historická*. Roč. CLXI, č. 3.-4.
- Časopis Národního muzea. Oddíl duchovnědný*. Roč. CXI., r. 1937, Praha: Matice česká.
- ČERNÝ, Jan Matouš, *Museum království českého. Stručná zpráva historická i statistická*. Praha: Národní museum, 1884, s. 76.
- DENKSTEIN, Vladimír, Národní museum do jubilejního roku 1965. In: *Časopis Národního muzea. Historické muzeum*. Roč. CXXXIV., 1965, č. 2.
- DENKSTEIN, Vladimír, Postátnění Národního muzea. In: *Časopis Národního muzea*. Roč. CXVII-CXIX, r. 1948-1950.
- DENKSTEIN, Vladimír, Šedesátiny Zoroslavy Drobné. In: *Časopis Národního muzea. Historické muzeum*. Roč. CXXXVI., r. 1967, č. 4.
- DROBNÁ, Zoroslava, K jubileu Časopisu Národního muzea. In: *Časopis Národního muzea. Oddíl věd společenských*. Roč. CXXVI., 1957, č. 1.
- DROBNÁ, Zoroslava, Vývoj programu a poslání Časopisu Národního muzea za stopadesát let jeho trvání. In: *Časopis Národního muzea v Praze, Řada historická*. Roč. CXLVI., č. 1.-2.
- DROBNÁ, Zoroslava, Šedesát let Dr. Vladimíra Denksteina. In: *Časopis Národního muzea. Historické muzeum*. Roč. CXXXV., r. 1966, č. 1.
- JAKUBEC, Jan, *Dějiny literatury české*. Díl 2. Od osvícenství po Družinu máje. 2. vyd. Praha: J. Laichter, 1934, s. 1051.
- KÁBRT, Jiří, K problematice bibliografické informace a společenské funkce bibliografie. In: *Česká bibliografie. Sborník statí a materiálů*, sv. 14, Praha, 1977.
- KLIMEŠ, Vladimír, *Počátky českého a slovenského novinářství*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1955, s. 193.
- KNEIDL, Pravoslav, BŘEŇOVÁ, Věra, *Časopis Národního muzea 1827 – 1956, Rejstřík 125 ročníků muzejního časopisu. Sv. II. Jmenný seznam*, Praha, 1963.
- KUBÍČEK, Jaromír, Bibliografické rejstříky periodik českých zemí vydané v letech 1961 – 1971. In: *Česká bibliografie, Sborník statí a materiálů*, sv. 11, Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1973.

- HANUŠ, Josef, *Musejní časopisy za redakce Palackého*. In: *Časopis Musea království českého*. Roč. XCVI., r. 1922.
- HANUŠ, Josef, *Národní muzeum a naše obrození. K stoletému jubileu založení musea. (Kniha druhá) Založení vlasteneckého musea v Čechách a jeho vývoj do konce doby Šternberkovy*. Praha: Národní muzeum, 1923, s. 505.
- HÁSEK, Ivan, *K pětadesátce Rudolfa Turka*. In: *Časopis Národního muzea. Historické muzeum*. Roč. CXLIV., r. 1975, č. 1.-2.
- CHALUPA, Aleš, *Za akademikem Václavem Vojtíškem*. In: *Časopis Národního muzea. Historické muzeum*. Roč. CXLIV., r. 1975, č. 1.-2.
- JIREČEK, Josef, (nemá název, začíná *Časopis Musea království českého*) In: SCHULZ, Václav: *Ukazatel k prvním padesáti ročníkům Časopisu Musea království českého 1827-1876*. Praha: Matice česká, 1877.
- KOP, František, *Národní muzeum památník našeho kulturního obrození*. Praha: Družstvo Vlast, 1941, s. 181.
- KUBÍČEK, Jaromír: *Bibliografické rejstříky periodik českých zemí vydané v letech 1961 – 1971*. In: *Česká bibliografie. Sborník statí a materiálů*, sv. 11, Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1973.
- LAISKE, Miroslav, *Časopisectví v Čechách 1650 – 1847: příspěvek k soupisu periodického tisku, zejména novin a časopisů*. Praha: Státní knihovna ČSR – Národní knihovna 1959, s. 179.
- MALÝ, J., *Přehled literární činnosti Čechů od r. 1848 až do nynější doby*. In: *Časopis českého Museum*. Roč. XXII., r. 1858, sv. III.
- MOUREK, V. E., *Palacký jako vydavatel německého časopisu vlastenského musea v letech 1827 – 31*. In: *Památník na oslavu stých narozenin Františka Palackého*. Praha: Matice česká, 1898, s. 726.
- NÁHLOVSKÝ, Jan, *Časopisy v Československé republice dne 31. prosince 1920*. In: *Knihovna Statistického věstníku*, sv. I., Praha 1923.
- NEBESKÝ, Václav Bolemír, *Dějiny Musea království českého*. Praha: Museum království českého 1869, s. 209.
- NEBESKÝ, Václav Bolemír, *Slovo k laskavému obecenstvu*. In: *Časopis Musea království Českého*. Roč. XXIX. r. 1855.
- PASÁK, Tomáš, *Soupis legálních novin, časopisů a úředních věstníků v Českých zemích z let 1939 – 1945*. Praha: Univerzita Karlova, 1980, s. 441.

- PAUL, K., P. J. Šafařík jako redaktor Časopisu Národního muzea. In: *Časopis Národního muzea*. Roč. C., r. 1926.
- PUBAL, Václav a kol., *Muzea, galerie a památkové objekty v ČSR*. Národní muzeum v Praze: Ústřední muzeologický kabinet, 1973, s. 319.
- ROUBÍK, František, *Bibliografie časopisectva v Čechách z let 1863 – 1895*, Praha: Česká akademie věd a umění, 1936, s. 319.
- ROUBÍK, František, *Časopisectvo v Čechách v letech 1848-1862*. Praha: Duch novin, 1930, s. 207.
- ROUBÍK, František, *Prameny k dějinám periodického tisku v Čechách*. In: *Duch novin*, roč. III., č. 1, 1930.
- SAKAŘ, Vladimír, Prof. PhDr. Bedřich Svoboda, Dr.Sc.. In: *Časopis Národního muzea. Historické muzeum*. Roč. CXLIV., r. 1975, č. 3.-4.
- SKALSKÝ, Gustav, *Idea Národního musea*. In: *Národní muzeum 1818 – 1948*. Red. Gustav Skalský. Praha: Národní muzeum, 1941, s. 253.
- ŠNAJDROVÁ, Evženie, *Životní jubileum Dagmar Staré*. In: *Časopis Národního muzea. Řada historická*. Roč. CLXXVIII., r. 2009, č. 3.-4.
- SPUNAROVÁ, Taťjana, *Časopis Národního muzea. Historické muzeum 1957 – 1966; Rejstřík ročníků 126 – 135*. Praha: Panorama, 1970.
- SPUNAROVÁ, Taťjana, *Časopis Národního muzea. Historické muzeum 1967 – 1976; Rejstřík ročníků 136 – 145*. Praha: Národní muzeum, 1980.
- SVOBODA, J. F., *Musejnictví ve XX. století*. In: *Dvacáté století: Co dalo lidstvu výsledky práce lidstva XX. věku (Sborník pokroku současného lidstva)*. Díl VII. Z duševní dílny lidstva. Praha: VI Orel, 1934, s. 607.
- ŠIMEČEK, Zdeněk, *Bibliografie novin a časopisů z hlediska historického*. In: *Česká bibliografie. Sborník statí a materiálů*. sv. II., Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1960.
- ŠPÉT, Jiří, *Josef Emler jako redaktor Časopisu Národního muzea*. In: *Časopis Národního muzea. Řada historická*. Roč. CLXV., r. 1996.
- ŠPÉT, Jiří, *Muzea a muzeologie v Časopise Národního muzea*. In: *Časopis Národního muzea v Praze. Řada Historická*. Roč. CXLVIII, r. 1979, č. 1.-4.
- ŠPÉT, Jiří, *Muzea ve vývoji společnosti a národní kultury*. Praha: Národní muzeum, 1979, s. 277.
- ŠPÉT, Jiří, *Muzeologicko-metodická činnost Národního muzea v Praze po roce 1945*. In: *Časopis Národního muzea v Praze. Řada historická*. Roč. CLIV., r. 1985, č. 3. -4.

- ŠPÉT, Jiří, Rozvoj české muzeologie po roce 1945 a její současné hlavní úkoly. In: *Časopis Národního muzea v Praze*, roč. CIL., r. 1980, č. 1. -2.
- ŠPÉT, Jiří, Svaz československých muzeí a jeho časopisy (Příspěvky k jejich historii a profilu) In: *Muzejní a vlastivědná práce*, roč. VII., r. 1969, č. 1. -2.
- ŠVEHLA, Karel, Za Miloslavem Novotným. In: *Časopis Národního muzea. Historické muzeum*. Roč. CXXXVI., r. 1967, č. 1.
- TUREK, Rudolf, Sedmdesátky Jiřího Neustupného. In: *Časopis Národního muzea. Historické muzeum*. Roč. CXLIV, r. 1975, sv. 1.-2.
- VLČEK, Václav, *K vývoji českého muzejnictví*. Praha: Národní technické muzeum, 1970, s. 108.
- VOJTÍŠEK, Václav – SVOBODA, Bedřich – NOVOTNÝ, Miloslav, Po několikaleté přestávce.... In: *Časopis Národního muzea. Oddíl duchovnědný*. Roč. CXV., r. 1946, sv. 1.-2.
- VOLF, Josef, Dějiny novin a časopisů do roku 1848. in: *Československá vlastivěda*. Díl VII. Pisemnictví, Praha: Sfinx, 1933, s. 607.
- VRCHOTKA, Jaroslav: Výstava „150 let Časopisu Národního muzea“. In: *Časopis Národního muzea v Praze, Řada Historická*. Roč. CXLVI., r. 1977, č. 3.-4.
- VRCHOTKA, Jaroslav, 160. výročí založení Národního muzea v Praze. In: *Časopis Národního muzea. Řada historická*. Roč. CXLVII, r. 1978, č. 1.-2.
- TUČEK, Karel – DENKSTEIN, Vladimír: Časopis Národního muzea orgánem Svazu českých muzeí. *Časopis Národního muzea*. Roč. CXVII-CXIX, r. 1948 – 1950.
- ZÍBRT, Čeněk, Začátky Časopisu Českého Musea r. 1819. In: *Časopis Musea Království českého*. Roč. LXXXVI., sv. I., r. 1912.
- ZIERIS, Karel František: *Nové základy českého periodického tisku (přednáška byla proslovena v extensi přednášek Vysoké školy politické a sociální a doplněna o další podrobnosti)*. 1. vyd. Praha: Orbis, 1947, s. 40.
28. října 1918 In: *Časopis Musea království českého*. Roč. XCII, sv. I., r. 1918.